

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การบริหารโรงเรียนอนุบาล
 - 1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียนอนุบาล
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารโรงเรียนอนุบาล
 - 1.3 บทบาทการบริหารโรงเรียนอนุบาล
2. แนวคิดโรงเรียนคุณภาพ
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง
 - 3.1 ความหมายของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง
 - 3.2 ความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง
 - 3.3 ขอบข่ายด้านปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง
 - 3.3.1 ด้านบุคลากร
 - 3.3.2 ด้านหลักสูตร
 - 3.3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน
 - 3.3.4 ด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
 - 3.3.5 ด้านอาคารสถานที่
 - 3.3.6 ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารโรงเรียนอนุบาล

1. ความหมายของการบริหารโรงเรียนอนุบาล

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2540, หน้า 70-73) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า เพื่อทำความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างครูและผู้บริหารจึงเห็นสมควรที่จะพิจารณาความหมายของคำว่า การบริหารและการศึกษา เพื่อที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ ดังนี้ การบริหาร

หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการอย่างประสานสัมพันธ์ และมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อให้วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่บุคคลดังกล่าวได้ ร่วมกันกำหนด มีความเห็นและรับรู้เข้าใจวัตถุประสงค์นั้นตรงกันโดยอาศัยทรัพยากร เทคนิค และกระบวนการต่างๆ อย่างเหมาะสม การศึกษา หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่จะเลือกสรร และควบคุมสิ่งแวดล้อมและดำเนินการเพื่อพัฒนาคนทางด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เพื่อให้บุคคลนั้น เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนอยู่ และเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม ด้วย การบริหารการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบโรงเรียน จึงเป็นภารกิจของผู้บริหารและครู ที่ร่วมกัน ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยอาศัยทรัพยากร เทคนิคกระบวนการต่างๆ ในอันที่จะเลือกสรรและ ควบคุมสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านต่างๆ นับตั้งแต่ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในสังคม สมดังเจตนารมณ์ของ โรงเรียนที่กำหนดไว้

วิลเลียม วัตสัน (2541, หน้า 16) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนอนุบาลก็คือ การ ดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

นิพนธ์ กิณางค์ (2544, หน้า 16) ให้ความหมายในการบริหารว่า การบริหาร คือ การ ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของผู้บริหารจัดการดำเนินงานของสถาบันให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

วรเกตุ สุวรรณรัตน์ (2544, หน้า 11) ได้กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมต่างๆ ตามภาระหน้าที่และขอบข่ายในการจัดการศึกษา ให้ดำเนินงานตาม วัตถุประสงค์ของโรงเรียน โดยมีครูและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกันในการบริหารและการ จัดการโรงเรียนโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้มากที่สุด

รุจิร ภู่อาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 6-7) ให้ความหมายว่าการ บริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ คือ มีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่ เชื่อถือได้ อันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานจาก ลักษณะดังกล่าว การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ทางสังคม ซึ่งอยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชา จิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ศาสตร์ทางการบริหารไม่ใช่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมศาสตร์ หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ยอมรับเกี่ยวกับธรรมชาติของ มนุษย์แต่ละคนในเรื่องของการรับรู้ ความคิด การแสดงออกและการโต้ตอบในสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้น ศาสตร์ของการบริหารจึงเป็นเรื่องที่กล่าวถึงข้อกำหนดต่าง ๆ มากกว่าเป็นเรื่องของ ความจริงหรือไม่จริง หรือหลักการใด ๆ ที่ตายตัวคงที่เหมือนกับหลักการของวิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี หรือชีววิทยา แต่ถ้าจะพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัย ความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของผู้บริหาร แต่ละที่จะต้องทำงานให้บรรลุ

เป้าหมาย ซึ่งนับเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมแล้ว การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Art) ซึ่งยังรวมถึงความสามารถในการที่ผู้บริหารจะสามารถใช้การติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ และเลือกวิธีการที่จะตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประจักษ์ โพธิ์วัด (2547, หน้า 24) กล่าวถึงความหมายของการบริหารโรงเรียนอนุบาลไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันใช้ทรัพยากรการบริหารเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม พฤติกรรม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและแก่ประเทศชาติ

แคมป์เบลล์, และคนอื่น ๆ (Campbell, et, al, 2002, p.125) ได้ชี้ให้เห็นว่า งานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน คือการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรทำหน้าที่ 6 ประการดังต่อไปนี้ เพื่อจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวคือ 1) พัฒนาเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน 2) พัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) สร้างและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนในการนำโปรแกรมหรือแผนงานไปปฏิบัติ 4) จัดหาและจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและปฏิบัติตามแผนและโปรแกรมต่าง ๆ 5) เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน 6) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานทั้งในด้านกระบวนการและการผลิต

คูนท์, และ โอ ดอนเนลล์ (Koontz, & O Donnell, 1984, p.28) ให้ความหมายว่าการบริหารโรงเรียน เป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และทรัพยากรอื่นเป็นเครื่องช่วย

คิมบรอด, และ นันเนอรี (Kimbrough, & Nunnery, 1976, p.146) ให้ความหมายว่าการบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการวางแผน การจัดการ การอำนวยความสะดวก และการควบคุม อย่างมีวิธีการ โดยมีปัจจัยต่างๆ เป็นเครื่องช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน

สรุปสาระสำคัญได้ว่า การบริหารโรงเรียนอนุบาล หมายถึง กระบวนการทุกรูปแบบที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการดำเนินงานการศึกษา อันได้แก่ การวางแผน การจัดการ การควบคุม การอำนวยความสะดวก และประเมินผลของโรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม

2. ความสำคัญของการบริหารโรงเรียนอนุบาล

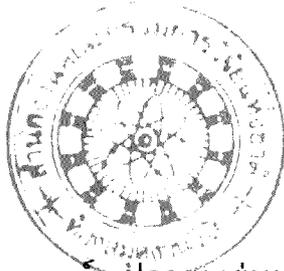
สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 24) กล่าวว่านอกจากการบริหารโรงเรียนจะมีความสำคัญแล้วยังมีความจำเป็นดังนี้ 1) เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียน อันจะช่วยให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือและความสะดวกในการดำเนินงาน 2) เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนคือ บุคคล วัสดุ และ

สิ่งแวดล้อมเพื่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้ 3) เพื่อให้โรงเรียนได้รับความสนับสนุน และช่วยเหลือจากผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ทั้งด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และความ คิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน 4) เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือชุมชนทางด้านวิชาการและอื่นๆ อันจะเป็นการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอีกทาง หนึ่ง 5) เพื่อสนับสนุนในการดำเนินงานหลักของโรงเรียน คือ งานวิชาการบรรลุเป้าหมายได้ สะดวก 6) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน อันจะทำให้บุคลากรมีขวัญ และ กำลังใจในการปฏิบัติงาน 7) เพื่อป้องกันหรือแก้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ อาจเกิดขึ้นโดยเป็นผลกระทบจากผู้ปกครองนักเรียนหรือจากชุมชน

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 244) กล่าวว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนนั้นหน่วยงาน ที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ โรงเรียน หรือโรงเรียน เพราะกิจกรรมการศึกษาที่แท้จริงหรือ การเรียนการสอนนั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน การศึกษาในอดีตได้เน้นปรับปรุงคุณภาพการเรียนของ นักเรียนให้ดีขึ้น จุดที่ต้องพัฒนาคือ โรงเรียนหรือโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542, หน้า 8) กล่าวว่า ความสำคัญของการ บริหารโรงเรียน เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอน ต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วน อื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่ จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการทำงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมี ผู้ร่วมงาน อีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคน มีความ แตกต่างกัน ทั้งในด้านสติปัญญาความสามารถ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544ข, หน้า 9) เห็นความสำคัญของชุมชน ได้กำหนด นโยบายและแผนการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชนไว้ในแผนยุทธศาสตร์ 10 ประการ ข้อ (6) เรื่องการมีส่วนร่วมว่าโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของคณะกรรมการ โรงเรียนชั้นพื้นฐาน กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมพัฒนาฝีมือแรงงานให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษามากขึ้น และข้อ (7) เรื่อง การระดมทรัพยากรการศึกษาว่าโรงเรียนควร ประสานความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรทั้ง ภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) กลยุทธ์แผนงานที่ 3 ได้ปรับระบบบริหารการศึกษาและการ กระจายอำนาจการบริหารไปยังโรงเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ในพระบาทสมเด็จพระ
วชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
เลขที่..... 249028
และนาย.....
นายวิชากร วิจิตร.....

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใน
รูปคณะกรรมการโรงเรียนขั้นพื้นฐานเครือข่ายผู้ปกครองและรูปแบบอื่นๆ

ธีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 11-12) กล่าวว่าในการจัดการศึกษามีความจำเป็นต้อง
อาศัย ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษา
ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษา ตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยองค์การปฏิบัติ คือ
โรงเรียนซึ่งหมายถึงการปฏิบัติภารกิจของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี
และผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ทำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 75) ได้กล่าวว่าการศึกษาที่กำหนดให้โรงเรียน
เป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหาร
เพื่อให้การบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความ
ต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดระบบ
การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลวางแผนและดำเนินการตาม
แผน ศึกษากฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ใช้การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการ
จัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง เนื่องจากโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล มีสถานภาพ ที่เป็นทั้งบุคคล
ธรรมดาและนิติบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายมากกว่าโรงเรียนที่ไม่เป็นนิติบุคคล

เดรก, และโรว์ (Drake, & Roe, 1986, p.29) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหาร
ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการประสานสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันและมองเห็นองค์การในภาพรวม
ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องรู้ถึงการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่างๆหรือหน้าที่ต่างๆ ขององค์การและ
เข้าใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

จากความสำคัญดังกล่าวพอสรุปได้ว่า โรงเรียนมีหน้าที่ในการบริหารจัดการ
การศึกษา ให้กับเยาวชนและประชาชนทั้งของรัฐและเอกชน อย่างเป็นระบบตามแผนการจัด
การศึกษาของชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ
และประสิทธิผล ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดไว้

3. ขอบข่ายของการบริหารโรงเรียนอนุบาล

กรมสามัญศึกษา (2541, หน้า 703) แนวทางแบ่งงานบริหารโรงเรียนอนุบาล
แนวหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันค่อนข้างแพร่หลายคือ การแบ่งงานบริหารโรงเรียนออกเป็น 6 งาน
ด้วยกันคือ 1) งานบริหารงานวิชาการ 2) งานบริหารงานบุคคล 3) งานบริหารงานกิจการ
นักเรียน 4) งานบริหารงานธุรการ 5) งานบริหารงานอาคารสถานที่ 6) งานบริหารงานสร้าง
ความสัมพันธ์กับชุมชน

สำหรับขอบข่ายของงานทั้ง 6 นั้น โดยสังเขปมีดังนี้

1. งานบริหารงานวิชาการ ถ้าหากจะพิจารณาว่างานวิชาการของโรงเรียนคือ
การเรียนการสอนแล้ว จะทำให้มองเห็นได้ง่ายขึ้นว่างานวิชาการที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

รับผิดชอบอยู่มีอะไรบ้าง โดยขอให้นึกถึงกระบวนการหรือขั้นตอนของการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะมีขั้นตอนดังนี้

1.1 งานหลักสูตร ได้แก่ งานอธิบาย ชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดหาเอกสารหลักสูตร เช่น ตัวหลักสูตร การวัดผล เป็นต้น

1.2 งานจัดทำแผนการสอนและกำหนดการสอน เป็นขั้นตอนที่นำเอาหลักสูตร จะจัดทำเป็นแผนการสอนและกำหนดการสอนเพื่อให้พร้อมที่จะทำการสอนในแต่ละกลุ่มและแต่ละระดับชั้น รวมทั้งการจัดตารางสอน การจัดคนเข้าสอน

1.3 งานการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรม ประสบการณ์ในการเรียนการสอน การดำเนินการสอน

1.4 งานจัดหาสื่อการสอน เป็นงานเกี่ยวกับการเตรียม การหา การใช้ และการบำรุงรักษา และซ่อมแซมสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยพิจารณาทั้งในด้านของวิธีการจัดหาและแหล่งของสื่อ

1.5 งานประเมินผล เป็นการประเมินผลด้านการเรียนการสอนทั้งในส่วนของ การปรับปรุง และตัดสินผลการเรียน

1.6 งานนิเทศการสอน เป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องทำการนิเทศการสอนของครูซึ่งอาจจะทำการนิเทศเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลก็ได้

2. งานบริหารงานบุคคล ถ้าหากพิจารณาขอบข่ายงานบริหารงานบุคคลในโรงเรียนประถมศึกษาแล้ว สามารถจะจำแนกออกได้เป็น 4 งานด้วยกันคือ

2.1 งานวางแผนบุคลากร เป็นการตระเตรียมการสำรวจความต้องการ การกำหนดจำนวนและลักษณะของบุคลากรที่โรงเรียนต้องการ

2.2 งานเตรียมบุคลากรเป็นงานในด้านการจัดบุคลากรเข้าทำงาน การปฐมนิเทศ และการชี้แจงถึงบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละฝ่ายและแต่ละคน

2.3 งานพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร เป็นงานเกี่ยวกับการให้ความรู้ในหน้าที่ที่ปฏิบัติของบุคลากรทั้งก่อนและขณะประจำการ การจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากร การจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร

2.4 งานวินัยของบุคลากร ได้แก่ การป้องกันและดูแลให้บุคลากรดำเนินงานตามระเบียบปฏิบัติ กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และบุคคล

3. งานบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นอีกงานหนึ่ง ที่ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดขึ้น และดำเนินการบริหารให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและรัดกุม เพราะงานกิจการนักเรียนเป็นส่วนเสริมหรือเติมให้เต็มสำหรับความรู้ด้านวิชาการของนักเรียน งานกิจการนักเรียนนั้น ถ้าหากแบ่งโดยถือเอาระยะเวลาที่นักเรียนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนแล้วแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะด้วยกันคือ

3.1 กิจกรรมก่อนที่นักเรียนจะเข้าโรงเรียน ได้แก่

3.1.1 การสำรวจนักเรียน

3.1.2 การชี้แจงหรือปฐมนิเทศผู้ปกครอง

3.2 กิจกรรมนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน กิจกรรมนักเรียนส่วนใหญ่จะอยู่ในส่วนนี้ ซึ่งสามารถจะแบ่งย่อยออกไปได้อีกหลายกิจกรรมย่อย เช่น กิจกรรมชุมนุมต่างๆ กิจกรรมการฝึกเป็นผู้นำ กิจกรรมศาสนา กิจกรรมสงเคราะห์นักเรียน กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิภาพนักเรียน กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน ฯลฯ

3.3 กิจกรรมนักเรียนเมื่อนักเรียนจบจากโรงเรียนไปแล้ว ได้แก่ กิจกรรมติดตามประเมินผลนักเรียน กิจกรรมสมาคมศิษย์เก่า กิจกรรมศูนย์ประสานงานนักเรียนเก่า

4. งานบริหารงานธุรการ งานธุรการเป็นงานที่มีความสำคัญมากงานหนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มักจะต้องใช้เวลากับงานนี้ค่อนข้างมาก ในบางโรงเรียนผู้บริหารอาจจะใช้เวลามากกว่างานอื่น ๆ สำหรับงานบริหารงานธุรการ สามารถแบ่งออกเป็นงานย่อยได้หลายงาน เช่น งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานการเงินและพัสดุ งานงบประมาณ งานรักษาความปลอดภัย ฯลฯ

5. งานบริหารงานอาคารสถานที่ งานส่วนนี้มีความสำคัญไม่น้อยกว่างานอื่นๆ โดยทั่วไปแล้วงานบริหารงานอาคารสถานที่สามารถแบ่งออกได้เป็น

5.1 งานวางแผนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ได้แก่ งานเกี่ยวกับการสำรวจสภาพปัจจุบัน การกำหนดความต้องการและสถานที่ของโรงเรียน

5.2 งานสร้างอาคารสถานที่เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการแสวงหาทรัพยากรหรือแหล่งทรัพยากรมาใช้สำหรับการดำเนินการก่อสร้างอาคารหรือการปรับปรุงสถานที่ให้สามารถด้วย

5.3 งานใช้อาคารสถานที่ เป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องหาวิธีการหรือกำหนดเกณฑ์การใช้อาคารสถานที่ที่รับผิดชอบอยู่ว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้อาคารได้คุ้มค่า และอาคารคงสภาพอยู่ได้นาน รวมทั้งการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อาคารสถานที่ด้วย

5.4 งานบำรุงรักษาและซ่อมแซมอาคารสถานที่ เป็นงานที่จะต้องทำตลอดเวลาหลังจากที่ได้เปิดให้มีการใช้อาคารสถานที่ การซ่อมแซมอาคารนี้จะครอบคลุม การซ่อมแซมอาคารที่เป็นการดำเนินการปกติ และการดำเนินการซ่อมแซมอาคารที่ประสบภัยธรรมชาติด้วย

ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นแต่เพียงขอบข่ายของงานบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกคนจะต้องทราบและดำเนินงานทั้งหมด

6. งานบริหารงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารโรงเรียน ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับกลุ่มบุคคลในโรงเรียนนั้น ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน (อธิการบดี ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ รวมทั้งครูอาจารย์ทุกคนย่อมจะดำเนินงานในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วย เช่น การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ที่บ้านหรือนำไปใช้ในชุมชน หรือนำความรู้

ไปช่วยแก้ปัญหาในชุมชน บุคคลในโรงเรียนไปร่วมกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนขอความช่วยเหลือจากชุมชน โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน โรงเรียนใช้ทรัพยากรในชุมชน เป็นต้น

สุมน อมรวิวัฒน์, และคนอื่น ๆ (2544, หน้า 11-13) ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาของเดมมิง (Deming) สำหรับผู้บริหารและครูในยุคโลกาภิวัตน์ ควรรู้จักและทำความเข้าใจกับวงจร pdca เพื่อประโยชน์ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (plan) การดำเนินการใด ๆ ต้องมีการวางแผนครูต้องมีการวางแผน การเรียนการสอน ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการบริหารการศึกษา การวางแผนขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริหารระดับใด หากเป็นผู้บริหารระดับหน่วยบังคับบัญชาของโรงเรียน ก็ต้องวางแผนพัฒนาการศึกษาในภาพรวมของหน่วยงาน หากเป็นผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องวางแผน การบริหารการศึกษาของโรงเรียน

2. การปฏิบัติ (do) เมื่อวางแผนเสร็จแล้วต้องนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ไม่ใช่วางแผนไว้อีกอย่าง แต่ไปทำอีกอย่าง เช่น ครูวางแผนการเรียนการสอนเพียงเป็นการทำหน้าที่เพื่อส่งให้อำนาจการโรงเรียนตรวจเป็นหลักฐานว่าได้ทำหน้าที่ของความเป็นครูครบแล้ว แต่เวลาสอนกับสอนอีกอย่าง ไม่สอนตามแผนที่วางไว้ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

3. ตรวจสอบ (check) ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อยู่ นั้น ต้องมีการตรวจสอบหรือประเมินควบคู่กันไป เพื่อวิเคราะห์ผลว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ หรือมีปัญหาข้อบกพร่องอย่างไร

4. การปรับปรุงแก้ไข (action) เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรค ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหรือหากประสบผลสำเร็จก็วางแผนปรับปรุงให้ได้ผลดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ยงยุทธ สายคง (2547, หน้า 12) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนไว้ดังนี้

- 1) การวางแผนอัตรากำลัง
- 2) การส่งเสริมประเมินวิทยฐานะข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 4) การเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 5) พัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 6) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

บวร เทศารินทร์ (2550, หน้า 53) บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

- 1) จัดตั้งทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ บริหารทั่วไป
- 2) จัดตั้งรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณ
- 3) พัฒนาหลักสูตร จัด การเรียนการสอน
- 4) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ
- 5) กำกับติดตามประเมินผล ตามแผนงานโครงการ
- 6) ระดมทรัพยากร ปกครอง ดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินฯ
- 7) จัดระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
- 8) ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน สร้างความสัมพันธ์

แฮร์ริส (Harris 1975, P.124) จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารบุคลากร 3) การบริหารธุรการ 4) การบริหารกิจการนักเรียน 5) การบริหารงานทั่วไป

แคมป์เบลล์, และคนอื่น ๆ (Campbell, et al., 1978, p.201) จำแนกขอบข่ายการบริหารไว้ 6 ประการคือ 1) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน 2) การบริหารบุคลากรทางด้านการสอน 3) การบริการนักเรียน 4) การบริหารอาคารสถานที่ 5) การบริหารงบประมาณและธุรการ 6) การประสานความสัมพันธ์กับชุมชน

จาร์วิส (Jarvis 1989, p.45) ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาไว้ 7 ประการ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน 2) การบริหารกิจกรรมนักเรียน 3) การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การบริหารบุคลากร 5) การบริหารอาคารสถานที่และบริเวณ 6) การบริหารงบประมาณและธุรการ 7) การบริหารงานพิเศษต่างๆ

กล่าวสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่และขอบข่ายการบริหารโรงเรียน ต้องบริหารจัดการ ส่งเสริมการศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การปฏิบัติงาน การตรวจสอบและการปรับปรุงผลการดำเนินงานนำไปใช้เป็นขั้นตอนและเป็นแบบแผนในการบริหารการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

แนวคิดโรงเรียนคุณภาพ

ความเป็นโรงเรียนคุณภาพตามมิติองค์ประกอบเชิงระบบมีจำนวน 14 องค์ประกอบดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ
2. ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ และจำนวนเพียงพอ
3. ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน
4. หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
5. สื่อ และอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย
6. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย
7. งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน
8. การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด
9. การจัดบรรยากาศเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
10. การบริหารจัดการดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม
11. การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน
12. ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้

13. โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน

14. โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น

- ♦ สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

ภาพ 2 องค์กำหนดความเป็น “โรงเรียนคุณภาพ”

ตาราง 1 ปัจจัยหลักความสำเร็จและดัชนีชี้วัดขององค์ประกอบด้านบริบท

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
สภาพแวดล้อม		
1. สภาพแวดล้อมภายนอก ของโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยต่อการ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ	1. ที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคม สะดวก ปลอดภัยจากแหล่งอบายมุข และปลอดภัยจากมลภาวะ	1.1 ค่าเฉลี่ยจำนวนเวลา การเดินทางมาเรียน 1.2 จำนวนแหล่งอบายมุข บริเวณรอบโรงเรียน 1.3 ระดับมลภาวะตาม เกณฑ์มาตรฐาน สิ่งแวดล้อม
	2. ชุมชนร่วมมือชุมชนโดย รวมเข้มแข็ง มีความสัมพันธ์ อันดี ให้การสนับสนุนและ ร่วมมือกับโรงเรียน	2.1 จำนวนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ที่ชุมชนให้ การ สนับสนุน เพื่อ การศึกษาของโรงเรียน 2.2 ค่าเฉลี่ยร้อยละของ ผู้ปกครองและบุคคลใน ชุมชนที่ให้ความร่วมมือ ในกิจกรรมต่าง ๆ
	3. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หลากหลาย มีแหล่ง การเรียนรู้ แหล่งวิทยากร รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น หลากหลาย เอื้อต่อการจัด การศึกษาของโรงเรียน	3.1 จำนวน/ประเภทแหล่ง การเรียนรู้ในชุมชน 3.2 จำนวน/ประเภทแหล่ง การเรียนรู้ที่โรงเรียน นำมาใช้ในการจัด การศึกษาของโรงเรียน 3.3 ค่าเฉลี่ยร้อยละของ นักเรียนที่ใช้แหล่ง การเรียนรู้ในชุมชน
ทรัพยากรบุคคล		
2. ครู ผู้บริหาร และบุคลากร ทางการศึกษามืออาชีพและ จำนวนเพียงพอ	1. ครูมีความสามารถจัด การเรียนการสอนตาม เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู	1.1 ร้อยละของครูที่ปฏิบัติ ตามเกณฑ์มาตรฐาน วิชาชีพครู

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
	2. ครูประพฤติ ปฏิบัติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพครู	2.1 ร้อยละของครูที่ประพฤติ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ วิชาชีพครู จนถึงเป็น แบบอย่างได้
	3. ครูได้รับการพัฒนาตรงตาม ความต้องการและสอดคล้อง กับภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ	3.1 ร้อยละของครูที่ได้รับ การพัฒนาตรงตาม ความต้องการของครู 3.2 ร้อยละของครูที่ได้รับการ พัฒนาสอดคล้องกับภาระ หน้าที่ความรับผิดชอบ
	4. ครูครบตามเกณฑ์ที่ กำหนดและมีภาระงานที่ เหมาะสม	4.1 อัตราส่วนของครู ต่อนักเรียน 4.2 ร้อยละของครูตรงตาม สาขาวิชาที่มีความถนัด 4.3 ค่าเฉลี่ย คาบการสอน ต่อสัปดาห์
	5. ครูมีขวัญและกำลังใจใน การประกอบวิชาชีพครู	5.1 ร้อยละของครูที่มีขวัญและ กำลังใจในการทำงาน
	6. ผู้บริหารสามารถ พัฒนางานได้ตามมาตรฐาน วิชาชีพ	6.1 คุณภาพของผล การปฏิบัติงานที่ได้ตาม เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหาร
	7. ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติ ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	7.1 การประพฤติ ปฏิบัติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพ จนถึงเป็นแบบอย่างได้ ของผู้บริหาร

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
ทรัพยากรวัสดุเทคโนโลยี		
และงบประมาณ		
3. ลักษณะทางกายภาพ ของโรงเรียนได้มาตรฐาน	1. พื้นที่โรงเรียนเหมาะสม	1.1 ความเพียงพอและเหมาะสมของพื้นที่ใช้สอยทั้งหมดของโรงเรียน
	2. โครงสร้างพื้นฐานเหมาะสมต่อประโยชน์ใช้สอย	2.1 อัตราส่วนของหน่วยของน้ำดื่ม น้ำใช้ต่อนักเรียน 2.2 มีระบบไฟฟ้าที่สมบูรณ์ 2.3 อัตราส่วนของนักเรียนต่อหน่วยห้องน้ำ ห้องส้วม 2.4 ระดับความสะดวก สบายปลอดภัยของถนน ทางเดิน
	3. อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องบริการ เหมาะสม	3.1 อัตราส่วนเฉลี่ยของนักเรียนต่อพื้นที่อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องบริการ
	4. พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมกีฬา และการพักผ่อนเหมาะสม	4.1 ความเพียงพอและเหมาะสมของพื้นที่จัดกิจกรรมกีฬา
4. หลักสูตรเหมาะสมกับ ผู้เรียนในท้องถิ่น	1. หลักสูตรของโรงเรียนสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น	1.1 จำนวนรายวิชาครบตามโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.2 ร้อยละของรายวิชาที่นำสาระท้องถิ่นเข้าบูรณาการ 1.3 จำนวนรายวิชาที่ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
5. สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยี ทันสมัย	1. สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีและ นวัตกรรมเพื่อการบริหาร จัดการเหมาะสมทันสมัย และเพียงพอ	1.1 ความเพียงพอเหมาะสม และทันสมัยของสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยี และ นวัตกรรมเพื่อการบริหาร จัดการ อัตราส่วนของ นักเรียนต่อหน่วยของ คอมพิวเตอร์ที่ใช้แต่ละครั้ง
6. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน หลากหลาย	1. มีห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน 2. มีศูนย์วัฒนธรรมชุมชนใน โรงเรียนสำหรับเผยแพร่ และสะท้อนวิถีชีวิตของ ท้องถิ่น 3. มีแหล่งการเรียนรู้และ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ หลากหลายไว้บริการแก่ ผู้เรียนและชุมชน	1.1 จำนวนหนังสือต่อนักเรียน 1.2 ร้อยละของนักเรียนที่ใช้ ห้องสมุดต่อภาคเรียน 2.1 ประเภทของวัฒนธรรมที่ บริการในศูนย์วัฒนธรรม 2.2 ร้อยละของนักเรียนที่ใช้ บริการศูนย์วัฒนธรรม 3.1 จำนวน/ประเภทแหล่ง การเรียนรู้และเทคโนโลยี สารสนเทศที่จัดบริการใน โรงเรียน 3.2 ค่าเฉลี่ยร้อยละของการใช้ แหล่งเรียนรู้ทุกประเภท
7. งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน	1. มีการจัดงบประมาณตาม มาตรฐานการจัดการทาง การเงิน 7 Hurdles 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การคำนวณต้นทุนผลผลิต 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การบริหารทางการเงินและ ควบคุมงบประมาณ 5) การบริหารสินทรัพย์	1.1 การจัดงบประมาณตาม มาตรฐานการจัดการทาง การเงิน 7 Hurdles ที่ สำเร็จตามเป้าหมาย

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
	6) การรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงาน	
	7) การตรวจสอบภายใน	
กระบวนการเรียนรู้		
8. การจัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด	1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ กำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมวิธีการเรียนรู้และ วิธีการประเมินผล การเรียนรู้	1.1 ค่าเฉลี่ยร้อยละของผู้เรียน ที่มีส่วนร่วมในการกำหนด จุดมุ่งหมายกำหนดวิธีการ เรียนรู้และวิธี การประเมินผลการเรียนรู้
	2. ผู้เรียนคิดเองและปฏิบัติจริง	2.1 ค่าเฉลี่ยร้อยละของผู้เรียน ที่คิดกิจกรรมเองและ ปฏิบัติเอง
	3. ครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ	3.1 ร้อยละของครูที่จัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น ความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน
	4. ผู้ปกครองและชุมชนมี ส่วนร่วมในการจัด การเรียนรู้	3.2 ร้อยละของครูที่มี พฤติกรรมการสอนเน้น ผู้เรียนสำคัญที่สุด
9. การจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ เอื้อต่อ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	1. อาคารสถานที่ ห้องเรียน และบริเวณโรงเรียนถูก สุขลักษณะ ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้	4.1 ร้อยละของผู้ปกครองและ ชุมชนที่มีส่วนร่วมใน การจัดการเรียน
	2. ผู้เรียนมีวัฒนธรรม การเรียนรู้	1.1 ระดับความสำเร็จของ การจัดกิจกรรม 5 ส.
		1.2 จำนวนแหล่งวิชาการ มุมกิจกรรมของโรงเรียน ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
		2.1 จำนวนชมรม และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
		2.2 ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
การบริหารจัดการ		
10. การบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม	<p>1. บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นให้โรงเรียนบริหารจัดการด้วยตนเองมีความเป็นอิสระเน้นการมีส่วนร่วม</p> <p>2. บริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล ยึดระเบียบ กฎหมาย คุณธรรม ความโปร่งใสในการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและความคุ้มค่า</p>	<p>1.1 จำนวนกิจกรรมการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนมีส่วนร่วม</p> <p>2.1 ร้อยละของกิจกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย</p>
การประกันคุณภาพการศึกษา		
11. การประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารโรงเรียน	<p>1. มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน ครบวงจรปฏิบัติได้</p> <p>2. มีความพร้อมรับการประเมินภายนอก</p>	<p>1.1 มีระบบและแผนงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน</p> <p>1.2 มีการดำเนินการตามระบบและแผนงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน</p> <p>2.1 มีการประเมินตนเองและการจัดทำรายงาน</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
ผู้เรียน		
12. ผู้เรียนมีคุณภาพ มาตรฐาน มีพัฒนาการ ทุกด้านเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ศึกษาต่อ และประกอบอาชีพได้	<p>1. ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรและ โรงเรียนกำหนด</p> <p>☞ คนดี มีคุณธรรม จริยธรรม รักที่จะเรียนรู้ มีวินัยในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ รับผิดชอบใน การกระทำของตนเอง</p> <p>☞ คนเก่ง มีวิสัยทัศน์ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มี ทักษะในการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะ การใช้ภาษาในการสื่อสาร รักการทำงานและมีเจตคติ ที่ดีต่ออาชีพ</p> <p>☞ คนมีความสุข มีสุขภาพ กายและสุขภาพจิตดี มี สุนทรียภาพ บุคลิกภาพดี</p>	<p>1.1 ร้อยละของผู้เรียนที่เป็น คนดี คนเก่ง และ มีความสุข</p>
	2. ผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมเต็ม ตามศักยภาพ	2.1 ร้อยละของผู้เรียนที่ มีพัฒนาการตามวัย
	3. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ตาม ที่หลักสูตรโรงเรียน กำหนด	3.1 ร้อยละของผู้เรียนที่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านเกณฑ์ตามที่หลักสูตร และโรงเรียนกำหนด

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ปัจจัยหลักความสำเร็จ	ดัชนีชี้วัด
	4. คุณภาพของผู้เรียนเป็นที่ยอมรับของสังคม	4.1 ร้อยละของผู้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นและประกอบอาชีพ 4.2 ร้อยละของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลในชุมชนที่พึงพอใจและยอมรับคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียน		
13. โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน	1. ชุมชนพึงพอใจและศรัทธาต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน	1.1 ร้อยละของผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนที่พึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน 1.2 ค่าเฉลี่ยร้อยละของผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนที่ให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
14. โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น	1. โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่นในการพัฒนา 2. ครูและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกิจกรรมชุมชน บริการชุมชนและสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมชุมชน 3. ครูและบุคลากรในโรงเรียนให้การสนับสนุนและสนับสนุนโรงเรียนอื่นพัฒนาการจัดการศึกษา	1.1 จำนวนกิจกรรมที่เป็นแบบอย่างให้ชุมชนและโรงเรียนอื่นนำไปปฏิบัติตาม 2.1 ค่าเฉลี่ยร้อยละของครูและบุคลากรในโรงเรียนที่ร่วมกิจกรรมชุมชนและสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมชุมชน 3.1 ร้อยละของครูและบุคลากรในโรงเรียนที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนอื่นเพื่อพัฒนาการศึกษา

ลักษณะของโรงเรียนที่ดีและแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียน

กรมวิชาการ (2539, หน้า 1-2) การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้นักปกครองและชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนให้มีความสมบูรณ์ คือ เป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบ ซึ่งความคิดความเป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบนี้จะครอบคลุมองค์ประกอบด้านบริบท ปัจจัย กระบวนการและผลผลิตของโรงเรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบเชิงระบบของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน กรอบแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคมบรรยากาศสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและจำนวนเพียงพอ 3) ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน 4) หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 5) สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย 6) แหล่งในการเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย 7) งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน 8) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด 9) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 10) การบริหารจัดการดี ใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วม 11) การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ 12) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ 13) โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน 14) โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น

สุขวิช รังสิตพล (2540, หน้า 12) กล่าวว่า โรงเรียนที่ดีมีคุณภาพจะต้องมีคุณลักษณะ 10 ประการ ดังนี้ 1) ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นผู้มีจิตใจรักโรงเรียนจริง ๆ ต้องการที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน มีการพัฒนาถึงมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของชุมชน 2) โรงเรียนหรือโรงเรียนจะต้องร่มรื่นมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่จะทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข 3) ต้องเป็นโรงเรียนที่ได้มีรูปแบบ มีห้องเรียนครบ ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนสนามกีฬาต่าง ๆ ที่เป็นเอกประสงค์ 4) อุปกรณ์การเรียนการสอนต้องครบ 5) บุคลากร โรงเรียนต้องมีครูสอนคาบตามเกณฑ์ 6) โรงเรียนจะต้องให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทางวิชาการ 7) ต้องมีการเก็บค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมการศึกษาเพื่อนำมาใช้ซื้ออุปกรณ์การปรับปรุงการศึกษา ตลอดจนเพื่อจะได้นำเงินจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ ครู นักเรียน 8) ควรจะต้องมีกลุ่มบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนนั้น ๆ ว่า ทำอย่างไรจะจัดสวัสดิการให้แก่ครูได้ และโดยวิธีการใด ให้มีการอบรมอย่างไร รวมถึงสวัสดิการอื่น ๆ 9) การวัดผลประเมินผลจะต้องวัดจากผลบริหาร คือ ตัวนักเรียนว่าเป็นอย่างไรมีคุณลักษณะอย่างไร 10) โรงเรียนจะต้องเป็นโรงเรียนที่ยอมรับโดยผู้ปกครองที่มีฐานะในทุกระดับไม่ว่าจะมีฐานะร่ำรวยหรือจน

วิโรจน์ มุอำหัด (2542, หน้า 13) กล่าวถึง โรงเรียนที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ มีอาคารและบริเวณดี มีสภาพแวดล้อมดีปราศจากสิ่งรบกวน สามารถสนองความต้องการทางวิชาการของผู้เรียนตามที่ได้คาดหมายไว้ สนองความต้องการในด้านการศึกษาออกทางกิจกรรมได้ดี

ประกอบด้วยคณะครู ซึ่งมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา โดยอุทิศเวลาให้แก่เด็กเป็นรายบุคคล มีบริการที่ดี ครูใหญ่สนใจงานวิชาการ และปรับปรุงโรงเรียนอยู่เสมอ มีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนดี มีการจัดสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิชาการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ค้นคว้าได้กว้างขวาง

กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 67) กล่าวว่า การพัฒนาโรงเรียนด้านวิชาการในยุค การปฏิรูปการศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การบริหารโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้บริหารควรมีบทบาทที่สำคัญ คือ 1) ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้โดย สนับสนุนและมีส่วนร่วมกับผู้เรียนและครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) กำหนดแผน ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนไว้ในธรรมนูญ โรงเรียนมีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม แนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา 3) นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของโรงเรียน 4) บริหารจัดการให้ เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูมีเสรีในการคิดพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ในระหว่างเพื่อนครูและการทำงานเป็นทีม ผนึกกำลังระหว่างกลุ่มวิชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างได้มาตรฐานหลักสูตร 5) พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นห้องเรียน 6) จัดให้มีระบบนิเทศภายใน ช่วยเหลือครู ในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ปัญญา ทรงเสรี (2543, หน้า 12) กล่าวว่า ลักษณะของโรงเรียนที่ดี คือ โรงเรียน ที่จัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้ตามนโยบายของทางราชการ และแผนการศึกษาของชาติ โดยผู้บริหารและคณะครูอาจารย์เป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดแนวทางการศึกษาไปตาม ศักยภาพของโรงเรียน ซึ่งหมายถึงการจัดองค์กรและสภาพทั่วไป ทางด้านบุคลากร ด้านอาคาร สถานที่ และด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถพัฒนาเด็กไทยให้มีศักยภาพ เทียบเท่าเหมือนอารยประเทศ โรงเรียนที่ดีที่ผู้ปกครองจะเลือกส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษา จะเป็นโรงเรียนที่จัดองค์กรและสภาพทั่วไป ดังนี้

ด้านบุคลากร ครู อาจารย์ จะต้องเป็นผู้มีความคิดทันสมัย ก้าวทันเหตุการณ์ ใช้สื่อและ อุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม เป็นครูที่มีคุณภาพบนพื้นฐานของความรัก ความเมตตา คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน การปกครอง นักเรียนควรได้มีส่วนร่วมเสนอแนวคิดตามระบอบประชาธิปไตย ด้านอาคารสถานที่ ต้องสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ มีสนามกีฬาให้นักเรียนออกกำลังกาย ที่นั่งพักผ่อนมีต้นไม้ร่มรื่น บริเวณทั่วไปสะอาดงามตา ด้านวิชาการ โรงเรียนควรจัดกิจกรรม หลากหลากร โดยมิครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา เพื่อสนองปรัชญาการเรียนรู้ไปสู่กระบวนการ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้และต้องมีชั่วโมงว่างให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งความรู้ ที่โรงเรียนจะต้องจัดให้ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งหนังสือวิชาการทั่วไป คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว สิ่งที่นักเรียนไฝ่ฝันก็จะประกอบด้วย ศิลปะ ดนตรี วิชาการ โครงการความรู้ เพื่อส่งเสริมนักเรียนตามศักยภาพ

เกรียงศักดิ์ เรืองศรี (2544, หน้า 20) กล่าวถึงโรงเรียนที่ดีว่าควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) บรรยากาศสดชื่นแจ่มใสและประสบการณ์ทางการศึกษาที่จัดให้เด็กนั้นเข้าใจเด็ก 2) เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนผ่านการอบรมมาดีและมีอยู่ประจำ 3) การบริหารชั้นเรียนเป็นระบบมีหลักการและเหตุผลในการเลือกกิจกรรมให้เด็กทำ 4) มีบรรยากาศแห่งความรักและความอบอุ่น 5) บรรยากาศในโรงเรียนช่วยให้เด็กรู้สึกสะดวกสบายและมีความสุขโรงเรียนควรมีสภาพเป็นบ้านแห่งที่สองของเด็ก 6) ครูกับเด็กเข้ากันได้ดี หากว่าเด็กต้องทำตามที่คุณสั่งเสมอ บรรยากาศที่ครอบงำด้วยความกลัวนี้ จะทำให้เด็กรู้สึกไม่มีความสุขและเกิดการต่อต้านการศึกษาไปตลอดชีวิต

ธรรมรักษ์ การพิศิษฏ์ (2544, หน้า 32-38) ได้กล่าวถึง การชี้นำยุทธศาสตร์แนวทางการจัดการแผนงานการพัฒนาการจัดบริการทางการศึกษาให้ทั่วถึง มีมาตรฐานและให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพและความทั่วถึงในการจัดบริการการศึกษา ซึ่งรวมแผนงานจัดบริการการศึกษา แผนงานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา 2) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงแผนพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ แผนงานพัฒนาคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษา แผนงานส่งเสริมพลานามัยและการกีฬา 3) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และยังได้กล่าวถึงกรอบวิสัยทัศน์หรือทิศทางการพัฒนาประกอบด้วย การชี้นำปรัชญา และคำนิยามหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติตามหลัก การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ชี้นำพันธกิจที่จะต้องทำในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นให้แก่เด็กการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการให้ความรู้ด้านอาชีพ การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน ตลอดจนการจัดการด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

พีเตอร์สัน และดีล (Peterson, & Deal, 1988, pp.28-31) ได้กล่าวถึงลักษณะโรงเรียนที่บุคคลในโรงเรียนจะต้องมีวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อทุกสิ่งทุกอย่างในโรงเรียน เช่น การแต่งกาย การพูดจา ความเต็มใจในการเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนการสอน และความจริงจังกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความคาดหวัง การคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมต่างๆ ในโรงเรียนมาก

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายและการมีส่วนร่วม โรงเรียนจะต้องมีกระบวนการการจัดทำแผนพัฒนาที่อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน ในทุกขั้นตอน เริ่มจากการร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดวิสัยทัศน์ รวมทั้งการพัฒนาระยะยาวเพื่อใช้กำหนดแผนหลักที่เป็นแผนยุทธศาสตร์ กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาระยะยาวร่วมกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง

1. ความหมายของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง

วรรณฯ พรหมบุรณย์ (2540, หน้า 50) ให้ความหมายของปัจจัยที่ทำให้เกิดการส่งบุตรหลานเข้าเรียน คือ การเข้าถึงกระบวนการส่งบุตรหลานเข้าเรียน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาตนเองตั้งแต่การรับรู้เรื่องของตนเอง มีการหาทางเลือกและมีการสำรวจอาชีพของตนเอง การกระทำของตนเอง รู้เหตุ รู้ผล มองตนในแง่ดี มองผู้อื่นในแง่ดี มองเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

สมทรัพย์ อภิชาติบุตร (2541, หน้า 19) กล่าวว่า การส่งบุตรหลานเข้าเรียน หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากหลายๆ ทางเลือก ก่อนที่จะนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติ โดยใช้หลักเหตุผลจากทางเลือกหรือข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

ยูดา รักไทย (2542, หน้า 9) กล่าวว่า การเลือกวิธีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง จากวิธีปฏิบัติหลายๆ อย่างที่มีอยู่

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์ (2542, หน้า 70) ได้ให้ความหมายของการส่งบุตรหลานเข้าเรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหาร จะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้บริหารประสบกับปัญหาในขณะดำเนินงาน

เสาวนิต เสาถนันทน์ (2542, หน้า 140) กล่าวว่า ผลของการส่งบุตรหลานเข้าเรียน หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือก ที่ได้พิจารณาหรือประเมินเป็นอย่างดีแล้ว ว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์การ

คุนทซ์ ดอนเนลล์, และเวียทริช (Koontz Donnell, & Wehrich, 1984, p.173) ให้ความหมายไว้ว่า การตัดสินใจ คือการเลือกแนวทางปฏิบัติจากทางเลือกหลายๆ ทาง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวางแผนว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร โดยใครและอย่างไร

ลูทเทนส์ (Luthans, 1993, p.443) ได้ให้ความหมายว่า ปัจจัยที่มีผล คือวิถีทางที่มุ่งสู่เป้าหมาย สำหรับการใช้วิจารณ์ญาณเพื่อเลือกทางใดทางหนึ่งระหว่างทางเลือกต่างๆ

สรุปว่าความหมายของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนของผู้ปกครอง คือปัจจัยที่สำคัญของผู้ที่จะเลือกว่าโรงเรียนใดเหมาะสมที่เป็นที่ไว้วางใจ เพื่อนำไปสู่ทางเลือกในการปฏิบัติเพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือผลที่ตามมาในทางที่ดีตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง

มาลัย ทวีอักษรสถาพร (2540, หน้า 1) ได้ เห็นความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนอนุบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้สรุปไว้ในบทความว่า ผู้ปกครอง

ส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุตรธิดา โรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน และสะดวกต่อการเดินทางรับส่ง ส่วนความมีชื่อเสียงไม่ใช่เหตุผลอันดับแรกในการเลือกโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง

สถิตย์ กองคำ (2542, หน้า 115-118) กล่าวว่าความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนเพื่อแก้ปัญหาใดๆ ต้องเริ่มต้นด้วยการพิจารณาถึงปัญหาที่แท้จริงก่อนว่าเป็นอย่างไร โดยทำการวิเคราะห์และค้นหารายละเอียดต่างๆ ของปัญหา ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ยากที่สุดที่จะตัดสินใจ

กุลชลี ไชยนันตา (2537, หน้า 130) กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ จากทางเลือกหลาย ๆ ทาง โดยที่จะเลือกทางเลือกที่ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นหน้าที่ที่จำเป็นเพราะทรัพยากรมีจำกัดและมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด จึงจำเป็นต้องมีการเลือกเพื่อให้ได้รับประโยชน์และความพอใจจากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมาย

อภิญา พันธุ์สุวรรณ (2548, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า พ่อแม่แต่ละคนแต่ละครอบครัวจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการปลูกฝังให้ลูกได้เล่าเรียนที่ดี ได้รับความรู้ อยู่ในสังคมที่ดี มีความรับผิดชอบและมีจริยธรรมที่ดี แต่แนวทางในการเลือกโรงเรียน การเรียนรู้อิสระนิยม ความชอบ ความเชื่อ สภาพเศรษฐกิจ และความเหมาะสมของพ่อแม่แต่ละครอบครัวก็ย่อมแตกต่างกัน ซึ่งมีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง คือแนวการจัดการเรียนการสอน การเดินทางมาโรงเรียน มาตรฐานของโรงเรียน ค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง สภาพแวดล้อม ผู้บริหารโรงเรียน และชื่อเสียงของโรงเรียน

บาร์นาร์ด (Barnard, 1976, p.185) กล่าวว่าความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียน เป็นกระบวนการทางตรรกวิทยาในการพิจารณาวิเคราะห์และคิดทางเลือกต่างๆโดยอาศัยเหตุผลและความเป็นจริงเกี่ยวกับทางเลือกเหล่านั้น

ไซมอน (Simon, 1976, p. 64) กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียน คือหัวใจสำคัญของการเลือกที่เรียนให้บุตรหลาน เป็นงานที่กระจายอยู่ทั่วทุกองค์การ ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับการหาปัจจัยที่เป็นกระบวนการจัดการอย่างหนึ่ง

แบงก์ (Banks, 2007, January 28) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ควรพิจารณาเมื่อเลือกโรงเรียนให้ลูก 1) คุณลักษณะของเด็ก ผู้ปกครองต้องพิจารณาเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวของเด็ก ลักษณะการเรียนรู้ และความต้องการพิเศษ 2) คุณลักษณะของครอบครัว ผู้ปกครองส่วนใหญ่เลือกพิจารณาโรงเรียนจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น การเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการศึกษา 3) คุณลักษณะของโรงเรียน ได้แก่ ปรัชญาของโรงเรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก นโยบายของโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน ความปลอดภัย หลักสูตร ความสัมพันธ์กับชุมชน

กล่าวโดยสรุป ข้อควรคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนเป็นทางเลือก
ที่ให้ผู้ปกครองไตร่ตรองก่อนขั้นตอนสุดท้ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลหรือองค์กร

3. ขอบข่ายของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาล ของผู้ปกครอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้า
เรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โดยอาศัยการ
สังเคราะห์แนวทางการบริหารและพัฒนาโรงเรียนสู่...โรงเรียนคุณภาพ สำนักงานนโยบายและ
แผนการศึกษา ของ อารุง จันทวานิช (2547, หน้า 17-21) ได้กำหนดเป็นปัจจัยในการตัดสินใจ
ทั้งหมด 6 ด้าน คือ บุคลากร หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน อาคาร
สถานที่และชื่อเสียงของโรงเรียน โดยมีขอบเขตดังต่อไปนี้

3.1 ด้านบุคลากร

3.1.1 ความหมายด้านบุคลากร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 629)ให้ความหมาย
ของบุคลากรไว้ว่า หมายถึง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เช่น
ในการบรรจุแต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน เป็นต้น หรือ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของ
แต่ละหน่วยงาน

พยอม วงศ์สารศรี (2542, หน้า 189) กล่าวว่าบุคลากรจะต้องมีความ
เข้าใจ ความเป็นมนุษย์ มีปฏิภาณไหวพริบดี มีความสามารถในการประสานงาน และตัดสินใจ
ได้อย่างชาญฉลาด มีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อคำสั่ง มีอารมณ์
มั่นคง ไม่เคร่งครัดต่ออำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการจนเกินไป มีทักษะทางเทคนิค

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 5)
กล่าวถึงบุคลากรไว้ว่า คือ บุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการและบริหาร
การศึกษาที่รับผิดชอบโดยตรงต่องานหรือโดยทางอ้อม ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากร
สนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียน ผู้บริหารจะมีความสำคัญต่อโรงเรียน เป็นผู้
ที่เอื้ออำนวยให้การทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายประสบความสำเร็จ

เรืองรอง ผาสุข (2551, หน้า 50) ให้ความหมายของบุคลากรไว้ว่าเป็น
บุคคลที่ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลา
ที่จะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร

จอยซ์ (Joyce, 1992, p.35) ได้ให้ความหมายของบุคลากรว่า อัตรา
กำลังคนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้สำเร็จลุล่วงและการดำเนินงานตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

บาร์เนส (Barnes, 1995, p.453) ให้ความหมายบุคลากรว่า เป็นบุคคลที่
จะทำให้การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปว่าความหมายของบุคลากรว่า บุคลากรคือบุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการและบริหารการศึกษาที่รับผิดชอบโดยตรงต่องานหรือโดยทางอ้อม ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรสนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียน ผู้บริหารจะมีความสำคัญต่อโรงเรียน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกให้การทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายประสบความสำเร็จ

3.1.2 ความสำคัญของบุคลากร

ถวิล มาตรฐาน (2542, หน้า 3-7) กล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะให้ได้ คุณลักษณะส่วนตัว หรือคุณลักษณะเฉพาะที่จะต้องพัฒนาให้เกิดในตัวครูให้ได้ เกี่ยวกับการรู้จักตนเอง นั่นคือจะต้องวิเคราะห์ให้รู้ให้เข้าใจ เกี่ยวกับการรู้และความเข้าใจบุคคลอื่น กล่าวคือ จะต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมว่า พฤติกรรมหรือกิริยาได้ตอบเกี่ยวพันกันของคนในสังคมนั้นเป็นอย่างไร

อุทุมพร พรายอินทร์ (2542, หน้า 4) กล่าวว่า ลักษณะของครูที่ดีครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เพราะครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้นักเรียนโดยตรง มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาก การสอนของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใด ครูต้องเลือกวิธีสอน เลือกใช้สื่อการสอนของตนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ครูนับได้ว่ามีความสำคัญมากที่สุดโรงเรียน มีส่วนที่จะสร้างองค์ความรู้และจัดประมวลประสบการณ์ให้กับเด็ก อีกทั้งเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กทุกคน เพื่อช่วยพัฒนาเด็กอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเขา ครูจึงเป็นทั้งผู้สอน ผู้จัดการ ผู้สร้างสรรค์กิจกรรมและวิธีการต่างๆ เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่เหมาะสม รวมทั้งการเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับเด็กอีกด้วย

วิไล จุฑาทงกูร (2543, หน้า 29) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยในด้านครูที่ผู้ปกครองจ่านำมาเป็นเกณฑ์ เพื่อใช้ในการตัดสินใจนั้นจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านวิบุคลิกและด้านคุณวุฒิ ด้านความรับผิดชอบและการปกครองนักเรียน ทั้งนี้ลักษณะครูดีมีประสิทธิภาพทั้งจากทัศนะของนักการศึกษาและจากมุมมองของเด็กพอสรุปได้ว่า ครูดีต้องมีความรู้ มีคุณธรรม มีความสุภาพอ่อนโยน สอนสนุก และห่างไกลอบายมุข

นัยนา ยิ่งสกุล (2545, หน้า 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบุคลากรว่า ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบและสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการได้ มีความเข้าใจทั้งทางทฤษฎีและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคล ต้องมุ่งมั่นและดำเนินการให้บรรลุผลในงานด้านต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนปฐมวัยนั้นเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ แก่ชุมชนทั่วไป และผู้บริหารต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพและพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ เอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และแสวงหาความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ให้บุคลากรอยู่เสมอ นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความ

คิดเห็นของผู้อื่นและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล/หน่วยงานอื่น มีลักษณะน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีความสามารถในการประสานงานและยังต้องปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา

จอร์ตัน (Gorton, 1983, p.226) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบุคลากรว่าเป็นหัวใจในความสำเร็จของงานทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งต่างๆ เช่น สิ่งก่อสร้าง เงิน อุปกรณ์ ฯลฯ แม้มีความสมบูรณ์เพียงใดก็ตามจะไม่มี ความหมายเท่ากับคน

สรุปได้ว่าบุคลากรมีความสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาในโรงเรียนเสริมสร้างและพัฒนาโรงเรียน บทบาทของแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครู จะต้องมีส่วนร่วมก้าวไกล มีปฏิสัมพันธ์ ได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้ความสามารถนำประสบการณ์มาจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจะต้องพัฒนาการให้มีความรู้ ความชำนาญ อย่างต่อเนื่อง

3.1.3 ขอบข่ายด้านบุคลากร

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 22) ในโรงเรียน บุคคลมีความสำคัญมีการปฏิบัติงานให้บรรลุและช่วยรับภาระเล็กลง อุบรรมเด็กนักเรียน แทนบิดามารดา คือ ครู บุคลากร

อรุณี หรดาล (2540, หน้า 7) กล่าวว่า บุคลากรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ รวมทั้งการจัดบริการต่าง ๆ ให้แก่เด็ก จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่คนงานเป็นปัจจัยสำคัญ ตามทฤษฎีองค์การถือว่าองค์ประกอบที่สำคัญขององค์การมี 2 ส่วน คือ “งาน” และ “คน” หมายความว่า องค์การทุกประเภทจะต้องมีองค์ประกอบด้านงาน ได้แก่ ภารกิจที่จะต้องทำตามวัตถุประสงค์ขององค์การ คือ การศึกษาอบรมและส่งเสริมพัฒนาการให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับงานเพียงพอที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

สายสมร ยุวนิมิ (2544, หน้า 14-15) กล่าวว่าลักษณะของครูดี ครูผู้เป็นกัลยาณมิตร คือ 1) มีความเมตตากรุณา ใส่ใจในประโยชน์สุข ช่วยเหลือ แก้ไขเมื่อมีทุกข์ ทุ่มเท การจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์เมื่อศิษย์มาปรึกษาทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องการเรียนรู้ 2) มีความประพฤติดี ประพฤติตนควรแก่ฐานะ เป็นที่พึ่งให้ความปลอดภัยและก่อให้เกิดความอบอุ่นแก่ศิษย์ 3) มีความขยัน เป็นผู้ใฝ่รู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ได้ 4) มีความสุภาพ เป็นผู้รู้จักใช้คำพูดแนะนำให้ได้ผล มีความสามารถในการอธิบาย สอน แนะนำ หรือให้คำปรึกษา ด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะได้เป็นอย่างดี 5) มีความอดทน อดทนต่อการให้คำปรึกษาและการซักถามต่อผู้เรียน ไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายต่อการตอบคำถามผู้เรียน

อำรุง จันทวานิช (2547, หน้า 54-55) กล่าวว่า การพัฒนาครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนให้มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ มีขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดหาให้มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสมกับภารกิจของโรงเรียน โดยกำหนดกลยุทธ์ดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ 2) เสริมสร้างคุณธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพ 3) กำหนดความรับผิดชอบและ

ภาระงานที่เหมาะสมเป็นธรรม 4) จัดสวัสดิการและกิจกรรมสร้างเสริมขวัญกำลังใจของบุคลากร 5) จัดตั้งกองทุนพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมการพัฒนาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย 6) จัดหา/จัดสรรครูให้มีเพียงพอและเป็นไปตามอัตราส่วนครูต่อนักเรียนที่กำหนด 7) กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เน้นคุณภาพผู้เรียน 8) กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ความศรัทธา ความชื่นชมและการเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น

นางลักษณ์ พหลเวชช์, และคนอื่น ๆ (2548, หน้า 44) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูในสังคมสมัยใหม่ไว้ดังนี้ 1) มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม จะทำให้เข้าใจรากฐานของตนเอง 2) การประกอบอาชีพด้านการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการส่งเสริม ให้การประกอบอาชีพในด้านอื่นๆ เพื่อป้องกันการว่างงาน และเป็นการสร้างเศรษฐกิจที่มีฐานกว้าง 3) การเข้าถึงความหลากหลายและความเป็นนานาชาติ ความหลากหลายทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะมีความหลากหลายทางชีวภาพ สังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจทางการศึกษา ควรมีการเข้าถึงให้หลากหลาย เพราะปัจจุบันมีการเชื่อมต่อความสัมพันธ์ในด้านต่างๆกันทั่วโลก จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน และสามารถปรับตัวได้

ซีเฟลท์ (Seefeldt, 1990, p.132) กล่าวถึงขอบข่ายในการดำเนินงานด้านบุคลากรในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) การวางแผนนโยบายเกี่ยวกับบุคลากร 2) งานอกระยะียบข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากร การรักษาวินัยเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี

ดังนั้นพอจะสรุปขอบข่ายของบุคลากรได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์มุ่งมั่นพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้เป็นโรงเรียนที่ดีของท้องถิ่น 2) ผู้บริหารเป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและน่านับถือ 3) ครูมีประสบการณ์ มีคุณวุฒิสอนตรงตามวิชาเอก 4) ครูได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ 5) ครูเอาใจใส่ในการเรียนการสอน 6) ครูมีลักษณะเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม 7) ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 8) จำนวนครูเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

3.2 ด้านหลักสูตร

3.2.1 ความหมายของหลักสูตร

สุวิทย์ หิรัญยกานนท์ (2540, หน้า 60) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคือ รายวิชาที่กำหนดไว้ให้ศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหมายถึง ประสิทธิภาพทั้งหมดที่โรงเรียน หรือผู้บริหารการศึกษาของรัฐจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการศึกษา

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนได้วางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อมุ่งหวัง

ให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่างๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2543, หน้า 9) กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้น ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 10) กล่าวว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติตนในทิศทางที่พึงประสงค์

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 45) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ และหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9-14) ได้สรุปความหมายหลักสูตรไว้ว่าหลักสูตรในฐานะที่เป็น 1) วิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้กับผู้เรียน 2) เอกสารหลักสูตร 3) กิจกรรมต่างๆที่จะให้แก่ผู้เรียน 4) แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน 5) จุดหมายปลายทาง 6) มวลประสบการณ์ 7) ระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p. 6) กล่าวว่า หลักสูตรคือ แผนสำหรับการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายกว้างๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะสำหรับประชากร

พอสเนอร์ (Posner, 1992, p.45) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้ 6 ประการดังนี้ 1) หลักสูตร หมายถึง ขอบข่ายและลำดับของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นชุดของการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายสำหรับแต่ละระดับการศึกษา 2) หลักสูตร หมายถึง แผนการทั้งหมดของชุดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยเป้าหมายสำหรับชุดการเรียนรู้ ประเด็นที่เป็นหัวข้อสำคัญ ข้อกำหนดในการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 3) หลักสูตร หมายถึง โครงสร้างที่เป็นกรอบของเนื้อหาสาระที่เป็น การกำหนดเนื้อหาสาระของการสอนให้มีความเสมอภาคกันในการวางแผนหลักสูตร เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปภายในกรอบของเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ 4) หลักสูตร หมายถึง เอกสารตำราสำหรับให้ครูนำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการสอนในแต่ละวันซึ่งจะนำเสนอให้ทราบถึงจุดประสงค์และวิธีการที่จะบรรลุจุดประสงค์อย่างชัดเจน 5) หลักสูตร หมายถึง ชุดของการศึกษาหรือชุดของการเรียน เป็นชุดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ ให้ครบทั้งชุดเปรียบเสมือนเส้นทางที่นักเดินทางต้องใช้เดินทางเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ 6) หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ที่ได้รับการวางแผนไว้แล้ว ประกอบไปด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนที่ได้รับการวางแผนโดยโรงเรียน

แทนเนอร์ (Tanner, 1995, p.153) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้ว่าเป็นการสร้างความรู้ และประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเจริญเติบโตในความสามารถใช้สติปัญญาครอบคลุมความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ โดยผ่านเครื่องมือที่เรียกว่า "หลักสูตร" ผู้เรียนจะเติบโตทางความรู้ ความสามารถ เกิดพลังทางสังคม มีความเข้าใจในสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต นำชีวิตไปสู่สิ่งที่ดี

ความหมายของหลักสูตรจากนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน สรุปความหมายคือ มวลประสบการณ์ ความรู้ กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน หลังจากนำไปใช้แล้วมีการประเมินหลักสูตร เพื่อปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ

3.2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

อามง บัวศรี (2542, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนาารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ นำความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียน หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ถ้าปราศจากหลักสูตรแล้วการศึกษาย่อมดำเนินไปไม่ได้ นอกจากนี้หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 39) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างยิ่ง หากไม่มีหลักสูตรแล้วก็เหมือนครูผู้สอน ขาดทิศทางในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษา ที่ต้องการผลิตคนให้มีคุณภาพตามความต้องการของประเทศ ดังนั้นการให้การศึกษาไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษาในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนจำเป็นต้องกำหนดให้มีหลักสูตรขึ้น หลักสูตรจึงเป็นข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไร ผู้สอนจะสอนอะไรและอย่างไร และการที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ได้นั้นจะต้องใช้ตัวกำหนดหรือเกณฑ์อะไรเป็นเครื่องมือในการวัด หลักสูตรทางการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพที่ดี และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หลักการจัดการด้านหลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญคล้อยตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542

สุนีย์ ภูพันธ์ (2545, หน้า 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักสูตรจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครู เป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่นเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมนอกจากนี้ยังเป็นการทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านหลักสูตรจะชี้ให้ผู้บริหารโรงเรียน

ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์จนบรรลุผลตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2548, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือ ซึ่งบอกให้กัปตัน หรือครูผู้สอนรู้ว่าจะต้องตั้งเข็มทิศไปทางใด และจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร ต้องใช้สื่อหรืออุปกรณ์ช่วย หรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล หรือต้องปรับปรุงวิธีการอย่างไรอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนต้องทราบล่วงหน้าว่าจะได้เรียนเรื่องอะไร และจะได้รับผลอย่างไร นอกจากนี้จะต้องมีการเตรียมการอย่างไร จึงจะสามารถเรียนรู้และได้รับผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, pp.44-45) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสก้าวหน้าและมีอิสระในการพัฒนาความสามารถความสนใจ นักเรียนและครูมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับแผนการเรียนต่างๆ ในหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรครอบคลุมข้อมูลที่ได้จากนักเรียนสังคมกระบวนการเรียน การสอนและความรู้ที่ควรได้รับ กลุ่มที่ควรรับผิดชอบในการวางแผนนั้น เป็นตัวแทนของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน โดยส่วนรวมและกลุ่มอาชีพผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า หลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการศึกษา เป็นเครื่องชี้นำทางให้ผู้สอนจัดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ตรงตามความต้องการ สามารถทำให้ระบบการเรียนการสอนต่อเนื่องไปจนถึงระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้การศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน หลักสูตรเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็จะบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งเอาไว้

3.2.3 ขอบข่ายของหลักสูตร

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 79) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ งานด้านการเรียนการสอนเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียนที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ในสังคมและเป็นที่ต้องการของสังคม ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรอบรู้และพัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมของครูและนักเรียนให้เหมาะสมกับโรงเรียนและสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่นักเรียนเป็นสำคัญ

ทิสนา แคมมณี (2542, หน้า 29-32) ได้สรุปไว้ว่า งานด้านวัดผลและประเมินผล ควรเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด เพื่อวัดคุณภาพและการพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องของระบบการเรียนการสอน และพัฒนาวิชาการและกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน อย่างไรก็ตามผู้บริหารพึงระลึกอยู่เสมอว่างานวิชาการ เป็นหัวใจของโรงเรียนหรือโรงเรียน หน่วยงานตั้งอยู่เพื่องานวิชาการโดยตรง

ส่วนงานด้านอื่น ๆ จะเป็นตัวช่วยเสริมและส่งเสริมให้งานวิชาการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

วิชย ประสิทธิ์วิฑูฒิเวชช์ (2542, หน้า 50-52) กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบในลักษณะใดก็ตาม จัดเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ (aims and objectives) จุดหมายเป็นสิ่งที่กำหนดไว้กว้าง ๆ เน้นคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้เรียน จุดประสงค์เป็นสิ่งที่กำหนดเฉพาะเรื่องในระดับกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (contents and experiences) เนื้อหาสาระ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ ประสบการณ์ เป็นการกำหนดคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม อันพึงปรารถนา ให้ผู้สอนนำไปพิจารณาจัดสนใจสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและชั้นเรียน 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum implementation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีการปรับปรุงตลอดเวลาของการใช้หลักสูตร ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ และมีการติดตามผลเป็นระยะ 4) การประเมินผล (evaluation) เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ค้นหาสาเหตุของการไม่สัมฤทธิ์ผล เป็นงานใหญ่ที่มีขอบเขตกว้างขวาง จะต้องวางโครงการการประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นกระบวนการ

นิรมล ศตวุฒิ (2543, หน้า 26) กล่าวว่า หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) จุดมุ่งหมายเฉพาะ 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) เนื้อหาหลักสูตร 6) การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นิคม ชมพูลอง (2544, หน้า 53-54) องค์ประกอบด้วย หัวข้อเรื่องและรายละเอียดประกอบดังนี้ 1) หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางในการจัดการศึกษาแต่ละระดับ 2) จุดหมาย คือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาที่จะไปสู่หลักการของหลักสูตร 3) โครงสร้าง คือ ข้อกำหนดว่ากลุ่มวิชาชีพ หรือรายวิชาใดในหลักสูตรเป็นวิชาบังคับ วิชาใดเป็นวิชาบังคับแกน และวิชาใดเป็นวิชาเลือกเสรี และเป็นสัดส่วนเท่าใดเพื่อให้สอดคล้องกับจุดหมายที่กำหนดไว้ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) เนื้อหาของรายวิชา คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งกำหนดไว้สำหรับรายวิชานั้น ๆ 6) สื่อการเรียน คือ อุปกรณ์ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีทักษะและเจตคติตามที่ต้องการ 7) วิธีสอน คือ วิธีการทุกรูปแบบที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์กำหนดไว้ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และการปฏิบัติตน ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง คือ งานด้านการเรียนการสอน ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของฝ่ายวิชาการ คือ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลงานด้านการเรียนการสอน

อำรุง จันทวานิช (2547, หน้า 55-56) กล่าวถึง การพัฒนาสาระหลักสูตร โรงเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดสื่อ

อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้หลากหลาย และจัดงบประมาณด้วยระบบงบประมาณมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting : PBB) โดยกำหนดกลยุทธ์ดำเนินการ ดังนี้ 1) ปรับปรุงบริเวณพื้นที่โรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การพักผ่อนและการจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการต่าง ๆ 2) จัดโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมต่อประโยชน์ใช้สอย ทั้งอาคารและสถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน 3) จัดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียน 4) จัดหา พัฒนา ปรับปรุงสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการใช้งาน 5) ออกแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เข้าไปแสวงหาความรู้ 6) ปรับระบบการบริหารงบประมาณให้เป็นระบบงบประมาณมุ่งเน้นผลงานพร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรที่มีหน้าที่ด้านงบประมาณของโรงเรียน 7) ระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นในชุมชนเพื่อการศึกษาด้วยรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

ทาบ (Taba, 1962, p.10) กล่าวว่าขอบข่ายของหลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ความมุ่งหมาย เป็นการกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร 2) เนื้อหาวิชา เป็นการเลือก และจัดเนื้อหาวิชาตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมาย 3) การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้บรรลุตามความมุ่งหมาย 4) การประเมินผลหลักสูตรเป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร และอะไรเป็นสาเหตุ

จากขอบข่ายงานด้านหลักสูตรดังกล่าวจะเห็นว่ามีลักษณะดังนี้ 1) โรงเรียนมีหลักสูตรการสอนตรงตามความต้องการ เช่น หลักสูตรสามัญ หลักสูตรภาษาอังกฤษ หลักสูตรสองภาษา 2) การดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยหลักสูตรยืดหยุ่นได้เหมาะสมกับวัย ครูสามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน 3) โรงเรียนมีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในลักษณะอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้ความรู้ 4) โรงเรียนมีรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น 5) โรงเรียนมีระบบการเรียนการสอนในระดับสูงต่อเนื่องไม่เป็นภาระที่จะต้องหาโรงเรียนใหม่ และ 6) มีการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง

3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

3.3.1 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 1200) ได้ให้ความหมายคำว่า "สื่อการศึกษา" ไว้ว่า หมายถึง วิธีการ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้การศึกษา

วาสนา เพิ่มพูน (2542, หน้า 277) กล่าวว่า สื่อการสอนหมายถึง เครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือชนิดใดก็ตามที่บรรจุเนื้อหา ข้อความเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ไม่ว่าจะเป็นแผ่นฟิล์มโทรทัศน์ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง ภาพถ่าย วัสดุเครื่องฉาย หรือวัสดุสิ่งพิมพ์ ล้วนเป็นสื่อการสอนได้ รวมถึงสื่อประเภทเทคนิควิธีการ เช่น เกม การเล่นเกมบาทสมมุติ และวิธีการนำเสนอเนื้อหาการสอนแบบต่างๆ ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, หน้า 117) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำมาพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติที่ บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น หรือเร็วยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า สื่อประเภทต่างๆ มีประสิทธิผลช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ต่างๆ ใน ระดับที่แตกต่างกัน พฤติกรรมการเรียนรู้จากสื่อของผู้เรียนทำให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ ของผู้เรียน เช่น การอ่าน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 10 การได้ยิน เกิดประสิทธิภาพ การเรียนรู้ร้อยละ 20 การเห็น เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 30 การได้เห็นและได้ยิน เกิด ประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 50 การพูด เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 70 การพูดและ การได้กระทำ เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 90

นิคม ทาแดง, และคนอื่น ๆ (2548, หน้า 11) ให้ความหมายและ ประเภทของสื่อการศึกษาไว้ว่า สื่อการศึกษาคือตัวกลางหรือสิ่งต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและเทคนิควิธีการ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนา และสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้น ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนดำรงชีวิตได้อย่างมี ความสุขและมีประสิทธิภาพ และได้แบ่งประเภทของสื่อการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) สื่อตามช่องทางการส่งและรับสาร ประกอบด้วย สื่อโสตทัศน์ สื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และโทรคมนาคม 2) สื่อตามโครงสร้างและความคิด มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ แบ่งตามลักษณะของ ประสบการณ์และแบ่งตามลักษณะความคิดของคน 3) สื่อตามโครงสร้างของสื่อ แยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มฮาร์ดแวร์ และกลุ่มซอฟต์แวร์

ชุมพล พงษากิจ (2545, หน้า 50) ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ไว้ว่า ตัวกลางที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ครูและนักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอด ซึ่งกันและกันได้พอดีตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

บวร เทศารินทร์ (ออนไลน์ 2548, หน้า 9) ได้กล่าวว่า สื่อ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับ สามารถสื่อสารกันได้ ตรงตามวัตถุประสงค์

นันทิยา น้อยจันทร์ (2548, หน้า 144) ได้ให้ความหมายของสื่อ การเรียนการสอนไว้ว่า เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดวิชาความรู้จากผู้ส่งไปยังผู้รับ ในการเรียน การสอนสื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนไปถึงผู้เรียนจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์จากรูปธรรมไปยังนามธรรม ทำให้เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย เกิดความเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง

บราวน์, และคนอื่น ๆ (Brown, et al.,1973, p.2) ได้ให้ความหมายของ สื่อการสอน ได้แก่ อุปกรณ์ทั้งหลายที่ช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายรวมถึง

กิจกรรมต่างๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ การแสดง บทบาทสมมุติ นาฏการ การสาธิต การทดลอง ตลอดจนการสัมภาษณ์ และการสำรวจ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอน และผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นมา รวมทั้ง วิธีการสอน และกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่นำมาใช้ช่วยในการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสอน

3.3.2 ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2540, หน้า 118) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้สื่อการเรียนการสอนควรมีการวางแผนอย่างดี ผู้สอนควรมีความเข้าใจในธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิด ควรจะใช้ได้ดีในกรณีใด สื่อจะให้ประโยชน์ในการเรียนการสอนสูงสุด

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 78) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนเป็นส่วนสำคัญที่เป็นตัวนำความรู้จากครูสู่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือที่เร้าและสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนสนใจใฝ่เรียนและเข้าใจเนื้อหาวิชาการได้ดียิ่งขึ้น งานด้านการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารหรือครูผู้สอนที่จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการสอน เช่น เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ เครื่องมือต่างๆ ขั้นตอนในขณะสอน เช่น ตารางสอน แผนการเรียนการสอน กิจกรรม การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการวัดผล

วาสนา เพิ่มพูน (2542, หน้า 268) กล่าวว่า เด็กในวัยประถมศึกษา มักจะสนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง และสนใจสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม การนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น สื่อการสอนนับว่ามีบทบาทมาก เนื่องจากเป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่ผู้เรียนได้ยืม มองเห็นได้ดีเท่าๆ กัน จึงสามารถถ่ายทอดสิ่งที่จริง ทักกะทัศน์คติ ความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งไปยังผู้เรียน ทั้งยังพัฒนาความคิดรวบยอดให้กับผู้เรียน ดังนั้นสื่อการเรียนการสอน จึงมีคุณค่าดังต่อไปนี้ 1) ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในกระบวนการเรียนการสอน 2) ช่วยให้นักเรียนรู้ได้ในปริมาณมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้จำนวนหนึ่ง 3) ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน 4) ช่วยให้คุณภาพเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน 5) ช่วยให้ผู้เรียนจำ ประทับใจ และทำอะไรเป็นเร็วขึ้น 6) ช่วยให้ผู้เรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ลำบาก โดยการช่วยแก้ปัญหา หรือข้อจำกัดต่างๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 8) ระบุไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียนจำแนกประเภทตามลักษณะสื่อการสอนดังต่อไปนี้ 1) หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ มีเนื้อหาถูกต้องและสอดคล้องกับหลักสูตร 2) แบบฝึกหัด คือ สื่อการเรียนสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะ และความแตกฉานใน

บทเรียน 3) คู่มือการเรียนการสอน คือ หนังสือสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนของครูและนักเรียน 4) หนังสือเสริมประสบการณ์ คือหนังสือที่จัดทำขึ้น โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่เรียนรู้ ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 117) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอน ไว้ดังนี้ 1) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและจำบทเรียนได้ดี 2) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ 3) ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากรู้ อยากเห็น 4) ย่นเวลา และระยะเวลา กับสถานที่ได้ 5) ย่อขนาดของสิ่งของที่นำมาในห้องเรียนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 23-24) ได้อธิบายความสำคัญของสื่อการเรียนรู้อย่างไรว่า เป็นการมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้อะไรก็ได้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างพอเพียง

เดือนใจ เกษณียบุต (2547, หน้า 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อว่า สื่อการสอนเป็นอุปกรณ์และวิธีการที่จะช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนุกสนานใจ เปรียบเสมือนเป็นมือที่ 3 ของครู แต่การที่จะใช้สื่อการสอนให้มีประโยชน์และคุ้มค่าได้นั้นต้องคำนึงถึงหลักในการใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมด้วย สื่อการสอนจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา

เดล (Dale, 1975, p.8) กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนว่า ทำให้ผู้เรียนมีความหมายขอบข่ายและเพิ่มพูนขอบเขตของประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จดจำได้รวดเร็วแม่นยำยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบาย และทำให้ผู้เรียนมีสติปัญญาแตกต่างกันสามารถเข้าใจ เนื้อหาวิชาที่เรียนเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ทำให้การสื่อสารระหว่างผู้สอน และผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าสื่อการสอนนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ก็ล้วนแล้วแต่อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนทั้งสิ้น ผู้บริหารและครูจะต้องปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตร โดยคำนึงถึง การจัดหา การจัดซื้อ การผลิตที่ดี ประหยัด เพียงพอกับสภาพของโรงเรียนและเหมาะสมกับการเรียนการสอนในทุกกลุ่มประสบการณ์ การเก็บบำรุงรักษา และการซ่อมแซมอยู่เสมอ โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ การนำไปใช้อย่างมีระบบ และสำคัญต้องส่งเสริมความรู้ทักษะของครูผู้สอนด้วย ช่วยให้ผู้เรียนมี

ประสบการณ์กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนเป็นที่สนใจ นำเรียน สนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้จำและประทับใจความรู้สึกรู้ได้ยาวนาน ทำให้เกิดประสบการณ์ร่วมกัน และเข้าใจเหมือนกัน เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความคิด และการแก้ปัญหาการเรียนรู้

3.3.3 ขอบข่ายด้านสื่อการเรียนการสอน

วาสนา เพิ่มพูน (2542, หน้า 271) กล่าวว่า หลักในการเลือกสื่อ การเรียน การสอนไว้ดังนี้ 1) เลือกวัสดุ อุปกรณ์ต้องมีจุดมุ่งหมาย 2) เลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่ช่วยในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่พึงปรารถนา 3) วัสดุ อุปกรณ์ที่เลือกใช้ต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เรียนรู้เฉพาะ 4) สื่อการเรียนที่ใช้ ต้องทำให้เกิดการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและเที่ยงตรง 5) สื่อที่ใช้ต้องเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 6) ต้องทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งที่เป็นการแสดงส่วนร่วมที่แสดงออกมาภายนอกและภายใน 7) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ในการร่วมมือกัน ปรับปรุง มนุษย์สัมพันธ์ ช่วยนักเรียนให้รู้จักตนเองและกลุ่ม ตลอดจนช่วยพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา 8) สื่อการเรียนต้องถูกต้องชัดเจน 9) สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ ควรส่งเสริมความร่วมมือ มนุษย์สัมพันธ์ ช่วยให้ผู้เรียนตนเองและผู้อื่น และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียน 10) ในการใช้สื่อการเรียนการสอนควรเตรียมการล่วงหน้าเพื่อใช้ได้เมื่อถึงเวลาใช้ 11) สื่อการเรียนการสอนควรราคาไม่แพงและหาง่าย 12) สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ สามารถประเมินผลใช้ได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 8) ระบุไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียน จำแนกประเภทตามลักษณะสื่อการเรียนดังต่อไปนี้ 1) หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ มีเนื้อหาถูกต้องและสอดคล้องกับหลักสูตร 2) แบบฝึกหัด คือสื่อการเรียนสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะ และความแตกฉานในบทเรียน 3) คู่มือการเรียนการสอน คือ หนังสือสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนของครู และนักเรียน 4) หนังสือเสริมประสบการณ์ คือหนังสือที่จัดทำขึ้น โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่เรียนรู้ ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 222) กล่าวถึง หลักการเลือกสื่อการเรียนรู่ว่า ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องวางแผนจัดการเรียนรู้และเลือกสื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม หลักการเลือกสื่อการเรียนรู้อย่างสำคัญ ได้แก่ 1) สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย ให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง จากนั้นจึงจะพิจารณาว่าจะเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อะไรที่มีความเหมาะสมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างที่กำหนดยุติจุดมุ่งหมายไว้ 2) เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน เพื่อจะได้รู้พัฒนาการด้านต่างๆ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ

เพราะบุคคลมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงควรจะได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้แต่ละคนด้วย 3) มีความเป็นไปได้และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม มีสื่อการเรียนรู้หลายชนิดที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้เช่นเดียวกัน ควรเลือกใช้วิธีการที่ประหยัดกว่าและมีความเหมาะสมมากกว่า 4) ความสะดวกและความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้บางชนิดเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ใช้จะต้องศึกษาและใช้สื่ออื่นๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ สื่อบางชนิดมีความยุ่งยากในการจัดหาและเทคนิคการใช้สื่ออื่น อาจจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อชนิดอื่นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีเช่นเดียวกันแทน

สมร จารุณี (2547, หน้า 37-38) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวว่า “ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมให้การเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิดชวนติดตาม เข้าใจง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียน รู้วิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง”

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา (2547, หน้า 6) กล่าวถึง ขอบข่ายของสื่อ การเรียนการสอน ไว้ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อ เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารวิชาการ 2) ส่งเสริมให้ครู ผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 3) จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน 4) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน 5) ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อเพื่อการศึกษา

นันทิยา น้อยจันทร์ (2548, หน้า 149) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของสื่อการเรียนการสอน ไว้ว่า ควรที่จะครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆดังต่อไปนี้ 1) เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน 2) เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก 3) เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่ 4) มีวิธีการใช้ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม 5) มีความ ถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย 6) มีคุณภาพดี 7) เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้นๆไม่ซับซ้อน 8) เลือกที่สามารถสัมผัสได้ 9) เลือกเพื่อใช้ฝึกและส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้าแสดงความคิดเห็น

กษิตศ เนียมทอง (2549, หน้า 46) กล่าวถึง ขอบข่ายของสื่อไว้ดังนี้ 1) การจัดทำและหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ 2) การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน 3) การศึกษา ค้นคว้า วิจัย 4) วิเคราะห์ ประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียน การสอน 5) การจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการเรียนการสอน 6) การจัดให้มีศูนย์การเรียนการสอน ในโรงเรียน 7) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี

สุวิทย์ มูลคำ, และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550, หน้า 33) กล่าวถึง ลักษณะของสื่อที่ดี ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของ

หลักสูตร 2) เหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน 3) ให้ความรู้กับนักเรียนเป็นขั้นตอน จากง่าย ๆ ไปหายาก 4) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วและประหยัดเวลา 5) ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการผลิต การใช้ และการประเมินผลสื่อ 6) ได้รับความสนใจของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถตอบสนอง ได้ทันที 7) ส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเนื้อหา 8) มีความประณีตเหมาะสมกับผู้เรียนที่จะใช้ประกอบ กิจกรรมระหว่างเรียน และเหมาะสมกับการสอนของครู เช่น ถ้าสื่อนั้นต้องนำมาแสดงหน้าชั้น ก็จะต้องมีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนทุกคนในชั้นสามารถมองเห็นได้ชัดเจน รูปร่าง สี ได้รับความสนใจ และมีความชัดเจน 9) ใช้คุ้มค่า คุ้มค่า และแรงงาน 10) สื่อที่ดีควรผ่านการทดลองใช้และแก้ไข ปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

กล่าวโดยสรุปการกำหนดขอบข่ายสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้ 1) โรงเรียน มีสื่อช่วยการสอน เช่น เครื่องโปรเจคเตอร์ 2) มีสื่อเพิ่มการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์, อินเทอร์เน็ต, ระบบ E- Learning 3) มีสื่อการเรียนการสอนอย่างครบถ้วนและทันสมัย 4) มีสื่อ การเรียนการสอนภายในห้องเพียงพอ และมีคุณภาพเหมาะสมกับวัย 5) มีวัสดุอุปกรณ์ในการเรียน วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี 6) มีอุปกรณ์ดนตรีไทย ดนตรีสากลในการเรียนการสอนอย่าง เพียงพอ

3.4 ด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

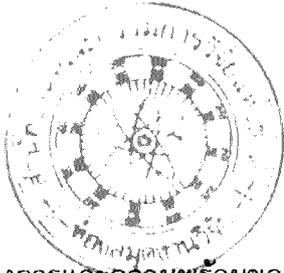
3.4.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541, หน้า 8) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ว่าหมายถึงบุคลากร บริเวณสถานที่หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญที่โรงเรียนหรือหน่วยงานจัดให้เกิดการเรียนรู้

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2541, หน้า 104) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ใน ห้องถิ่นที่หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เมื่อได้ปฏิสัมพันธ์ด้วยทางประสาทสัมผัสแล้วจะทำให้ เกิดความรู้ความเข้าใจ ความเท่าทัน ความเป็นไปต่างๆ รอบตัว ช่วยให้ทันโลกทันเหตุการณ์ สามารถดำรงชีวิตในโลกของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข

กรมสามัญศึกษา (2544ก, หน้า 6) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่าหมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่าง กว้างขวางอย่างต่อเนื่องจากแหล่งต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น สมาคม บุคคล สถานที่ สถาบัน หน่วยงาน และวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีตามธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณีหรือการ ดำรงชีวิตในชุมชนในท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเพราะทำให้ผู้เรียน เกิดความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 3) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่าเป็น แหล่ง หรือ ที่รวม อันอาจเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนที่มีรูปแบบ แตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลายืดหยุ่นสอดคล้องกับความ

ต้องการและความพร้อมของผู้เรียนมีการประเมินและการวัดผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะสร้าง ขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีการจัดแหล่งเรียนรู้อยู่มากมายทั้งที่เป็นของ ภาครัฐและเอกชน

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2544, หน้า 22) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า เป็นแหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจตามศักยภาพและโอกาส ตามความสามารถ โดยการเรียนรู้ได้อย่างไม่เป็นทางการ แหล่งเรียนรู้จึงเป็นการเรียนตามอัธยาศัย ซึ่งมีอยู่ทั่วไป ในสังคม

กรมวิชาการ (2545, หน้า 150) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่าหมายถึง แหล่งข้อมูลสารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 43) ให้คำจำกัดความแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่เรียน แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้าง ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้

ดําริ บุญชู (2548, หน้า 27) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสารความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยและต่อเนื่อง และสุดท้ายก็จะเป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 227) ได้ให้ความหมายของแหล่ง เรียนรู้ ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ โรงงาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ วัด พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ สำนักงานชุมชน ฯลฯ โรงเรียน ครูผู้สอน ควรจัดเตรียมและจัดหาแหล่งการเรียนรู้ หรือสร้าง เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ใช้ค้นคว้าหาความรู้และ เรียนรู้ หรือจัดเตรียมสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ผู้เรียนสามารถค้นคว้า เพิ่มเติมได้ตามความสามารถเฉพาะและความแตกต่างของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 2) กล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ หมายความว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่ใช้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ สามารถจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อขยายประสบการณ์ของนักเรียนและเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนอาจเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนตามกระบวนการเรียนการสอนหรือเรียนรู้ด้วยตนเองจาก แหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ

คาน (Khan, 1997, pp.49-52) กล่าวว่า การออกแบบการเรียนการสอน โดยการจัดห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เสมือนจริง (virtual classroom) ที่จำลองสภาพห้องเรียน

ปกติ ให้เป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลความรู้จากสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเครือข่ายต่างๆ ได้ด้วยคอมพิวเตอร์ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย

จากการศึกษาความหมายดังกล่าวข้างต้นของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและแหล่งความรู้ทางวิทยาการต่างๆ ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างตนเองเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

3.4.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 10) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่ามีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กสนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของเด็ก

ภาษิต บุษมงคล (2544, หน้า 2-3) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้

ทวีศักดิ์ หลีหาด (2545, หน้า 24) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้มาพัฒนาการเรียนการสอน การปฏิรูปด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนนั้น ได้เน้น การจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แหล่งเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญของการจัด การเรียนรู้ที่หลากหลาย

ดารี บุญชู (2548, หน้า 28) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

- 1) เป็นแหล่งที่รวมองค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน
- 3) เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย
- 4) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดได้เอง ปฏิบัติได้เองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

สุวรรณี ยะหะกร (2546, หน้า 3) ได้สรุปความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 1) ในอดีตที่ไม่มีระบบโรงเรียนหรือในเวลาต่อมาแม้มีโรงเรียนแต่คนจำนวนหนึ่งไม่ได้เข้าเรียน คนเหล่านี้ก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ เพราะเขาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบตัว ซึ่งได้แก่ ครอบครัว ชุมชน การทำมาหากินและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- 2) มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย ลึกซึ้ง และอย่างป็นจริงเป็นจังได้จากแหล่งเรียนรู้ เช่น มนุษย์สามารถเรียนรู้

จากชุมชนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน ประวัติ ประเพณี พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม การทำมาหากิน เหตุการณ์ปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบต่อคนในชุมชน 3) ลักษณะที่มนุษย์เรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ เป็นลักษณะที่มนุษย์ต้องใช้การสังเกต ต้องใช้การคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้ง จึงจะเกิดการเรียนรู้และต้องเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต และเป็นการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 2) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีความรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเรียนรู้ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว นอกจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนแล้ว จำเป็นต้องมีแหล่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ด้วยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 มาตราที่ 25 ซึ่งได้ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล แหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดเวลา

สรุปความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในรูปแบบต่างๆ มีการจัดบรรยากาศทุกแห่งที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ร่มรื่น สวยงาม โดยเฉพาะห้องพิเศษต่างๆ จัดให้นักศึกษาค้นคว้า ที่สำคัญอย่างยิ่งผู้เรียนจะได้ศึกษาตามความสนใจและความต้องการ

3.4.3 ขอบข่ายด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2540, หน้า 105) กล่าวถึง สนามกีฬา ควรอยู่ด้านหน้าโรงเรียน ดูแลรักษาให้เรียบร้อยและปลอดภัยอยู่เสมอ คือ จะต้องเป็นพื้นที่เรียบปราศจากก้อนอิฐ ก้อนหิน หรือดอกไม้ มีการระบายน้ำดี ไม่เป็นฝุ่นในฤดูแล้ง หรือเป็นโคลนในฤดูฝน ริมขอบสนามควรปลูกต้นไม้ใหญ่ใบหนา และมีกิ่งก้านสาขามากพอที่จะเอาไว้กันแดด ได้ มีม้านั่ง และถังขยะเป็นระยะๆ ด้านที่ติดถนนควรทำรั้วกันหรือปลูกไม้พุ่มเป็นแนวระหว่างสนามกับถนน

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541, หน้า 18) ได้กล่าวว่าหลักการจัดแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้ ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนมีความเข้มข้นคงทนประการที่สำคัญคือ ต้องจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและความหลากหลาย โดยคำนึงถึงความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อควรคำนึงในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีดังนี้ 1) บรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสภาพจริง หรือเสมือนภาพจริง 2) จัดทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ 3) ปรับสภาพของสถานที่เรียน ให้ผู้เรียนด้วยตนเองมากที่สุด 4) จัดบริเวณโรงเรียนให้เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสนับสนุน แหล่งเรียนรู้ 5) จัดสื่อวิทยากรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 6) จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้

แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการดูแลสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

ประเสริฐ เศษฐพันธ์ (2542, หน้า 118) ให้ความคิดเห็นว่า โรงเรียนควรมีสนามกีฬา และอาคารพลศึกษาตามความจำเป็นและเหมาะสม สามารถสอนและฝึกกีฬาตามหลักสูตรมีมาตรฐานและใช้ได้ทุกฤดูกาล ตลอดจนสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้

นาดยา บิลันธนานนท์, และคนอื่นๆ (2542, หน้า 131-132) ได้กล่าวว่า ในการจัดแหล่งเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้เรียนเอง ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากชุมชนที่มีแนวคิดที่ว่า 1) การเรียนรู้โดยพื้นฐานเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทั่วไปจะจัดระบบการเรียนรู้ตามสภาพสังคมที่ตนอยู่ ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่อยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ 2) ความรู้ต้องบูรณาการกับชีวิตในชุมชน ความรู้ที่แท้จริงต้องมีการบูรณาการทั้งการปฏิบัติความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชนและรอบรู้ในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ 3) กระบวนการเรียนรู้และการเป็นสมาชิกในชุมชน เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ชุมชนจะกำหนดสิ่งที่จะให้เรียนรู้ และสิ่งที่เรียนรู้ก็จะกลับสู่ชุมชนด้วย 4) ความรู้และการปฏิบัติแยกกันไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ที่ตนจะรู้อะไรโดยไม่เคยลงมือทำ ในขณะที่ตนทำอะไรได้เพราะได้เรียนรู้แล้ว 5) การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ การได้ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

เขตการศึกษา 5 (2542ก, หน้า 3) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้น ในปัจจุบันด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการทุกเพศทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แหล่งเรียนที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตต่อไป

สิปปนนท์ เกตุทัต (2542, หน้า 7) ได้กำหนดขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่าการศึกษาไทยในอนาคตต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย โดยให้ทุกคนในชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยว่า การศึกษาเพื่ออนาคตต้องไม่เป็นระบบที่มีศูนย์กลางความรู้และการบริหารจัดการ แต่จะเป็นระบบที่ทุกคนทุกกลุ่มทุกแห่งมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ มีกระจายอยู่ทั่วทุกถิ่นของประเทศไทย ไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา โดยมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตและทุกคนในสังคมมีส่วนในการเกื้อหนุนการศึกษาด้วยจัดให้แหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 55-59) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการจัดแหล่งเรียนรู้มีได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนและสภาพของชุมชนนั้น ๆ โดยมีท้องถิ่นหรือประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลักในการจัดตั้ง วิธีการจัดการเรียนรู้

ในแต่ละแหล่งการเรียนรู้จัดได้หลายลักษณะคือ 1) จัดตามความพร้อมและศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ 2) จัดตามสาระความรู้สอดคล้องกับหลักสูตรชาติ 3) จัดตามความต้องการของผู้เรียน 4) จัดโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐบาลเห็นความสำคัญและให้การสนใจ

วัชร บวรณสิงห์ (2544, หน้า 158) กล่าวว่า ห้องเรียนเป็นห้องที่สำคัญสำหรับนักเรียน เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักเรียนทำเกือบทั้งวันจะอยู่ในห้องเรียน จึงต้องจัดตำแหน่ง เนื้อที่ สภาพห้องเรียน และบรรยากาศภายในห้องเรียนให้เหมาะสมและตอบสนองต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีมุมมองความรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการใช้เวลาว่าง การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการพัฒนาความคิดของนักเรียนด้วย ห้องสมุดของโรงเรียนเป็นที่เชิดหน้าชูตาแห่งหนึ่ง เป็นแหล่งที่จะชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารเอาใจใส่และดูแลงานวิชาการเพียงใดก็สังเกตได้จากจำนวนหนังสือในห้องสมุด รวมทั้งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอ่านและการใช้ห้องสมุด มีการจัดกิจกรรมสำหรับบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544ก, หน้า 20) กล่าวว่า บรรยากาศของห้องสมุดมีความสำคัญต่อโรงเรียนใน 2 ลักษณะ คือ 1) ทางกายภาพ เป็นการดำเนินการจัดสถานที่และครุภัณฑ์ให้เหมาะสมทันสมัย สะดวกเพียงพอต่อการให้บริการและการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นควรจัดให้สวยงามน่าเข้าไปใช้บริการ 2) ทางวิชาการ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการเข้าใช้บริการพร้อมกันของนักเรียนจำนวนมาก จัดให้มีมุมต่าง ๆ ในห้องสมุด เช่น มุมเยาวชน มุมครู มุมหนังสือทั่วไป มุมวารสาร เป็นต้น

กรมวิชาการ (2545, หน้า 15) ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ สวนวิทยาศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สนามกีฬา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 3) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้า หาคำตอบในเรื่องที่สนใจ ใฝ่รู้แหล่งเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และสถานที่ทุกแห่งในบริเวณโรงเรียน จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ และบางครั้ง โรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจากสิ่ง ที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น 3) แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นอาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณะประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ 4) โรงเรียนจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ ในห้องเรียน ในโรงเรียนและชุมชน

สมชาย เทพแสง (2547, หน้า 13-14) กล่าวว่า การจัดสภาพการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียน ควรส่งเสริมให้ครูปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอน ปฏิรูปการสอนโดยมุ่งสู่โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ จัดสภาพโรงเรียนให้มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เช่น มีป้ายนิเทศ มุมค้นคว้า

ห้องค้นคว้า มีห้องสมุดที่พอเหมาะกับจำนวนนักเรียน มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และที่สำคัญส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง ซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เพราะข้อมูลในอินเทอร์เน็ต "ถือว่าเป็นตำราที่ใหญ่ที่สุดในโลก"

อำรุง จันทวานิช (2547, หน้า 59) กล่าวถึง การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สภาพแวดล้อมบริเวณรอบโรงเรียนมีบรรยากาศ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ความร่วมมือของชุมชน การปลอดจากมลภาวะ และแหล่งอบายมุขและมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหลากหลาย โดยกำหนดกลยุทธ์ดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์และร่วมงานประเพณีท้องถิ่น
- 2) จัดเครือข่ายความร่วมมือชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาอบายมุขและมลภาวะ
- 3) จัดจราจรอาสาเพื่อความปลอดภัยจากจราจรของนักเรียน
- 4) จัดหน่วยเฝ้าระวังการมีวัสดุของนักเรียนโดยชุมชนอาสา
- 5) จัดค่ายเยาวชนเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นและองค์กรชุมชน

ดำริ บุญชู (2548, หน้า 28) ได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้ 4 ประเภท คือ

- 1) แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น ชวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ ฯลฯ
- 2) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ตลาด ร้านค้า สะพาน สวนสาธารณะ สนามกีฬา เป็นต้น
- 3) แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล แม่น้ำ น้ำตก ห้วย หนอง คลอง บึง เป็นต้น
- 4) แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณีและความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น

สรุปขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในโรงเรียนมีดังนี้

- 1) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กในทุกด้าน
- 2) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน
- 3) จัดแหล่งเรียนรู้ให้มีบรรยากาศเหมาะสมต่อการเข้ามาใช้ และเพียงพอต่อความต้องการ
- 4) มีศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ทันสมัย
- 5) โรงเรียนมีห้องพิเศษ สำหรับจัดกิจกรรมต่างๆอย่างเหมาะสม มีห้องปฏิบัติการต่างๆ ทุกระดับชั้น
- 6) โรงเรียนจัดบรรยากาศรอบบริเวณโรงเรียนและภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 7) จัดสภาพแวดล้อมด้านพลาณามัย มีสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย
- 8) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับปราชญ์ท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน

3.5 ด้านอาคารสถานที่

3.5.1 ความหมายของอาคารสถานที่

ฉลวย ชีระเผ่าพงษ์ (2541, หน้า 66) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่ไว้ว่า เป็นสิ่งที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด โรงฝึกงาน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 1360) ได้ให้ความหมายของคำว่า อาคาร หมายถึง ตึก บ้านเรือน ร้าน แพ คลังสินค้า สำนักงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นใด ซึ่งบุคคลได้เข้าอยู่หรือใช้สอย รวมทั้งสิ่งก่อสร้างตามที่กฎหมายกำหนด สิ่งปลูกสร้างอันเป็นที่ชุมนุมของประชาชน ไม่ว่าในร่มหรือกลางแจ้ง อัฒจันทร์ เขื่อน สะพาน อุโมงค์ ป้าย ตู้ต่อเรือ และคำว่า สถานที่ หมายถึง ที่ตั้ง แหล่ง

มณี โปธิเสน (2543, หน้า 59) ให้ความหมายของอาคารสถานที่ว่าเป็นที่ที่ใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ดังนั้นจึงจะต้องมีการควบคุม ดูแล การใช้ การซ่อมแซม บำรุงรักษา ให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตามวัตถุประสงค์

โซเรียโน (Soriano, 1986, p.8) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่คือ ห้องเรียน แหล่งการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องมีแสงสว่างอย่างน้อย 30 ฟุตแรงเทียน อุณหภูมิไม่ควรร้อนเกิน 68 องศาฟาเรนไฮต์ และต้องมีอากาศไหลเวียน 10-20 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาทีต่อคน

กล่าวโดยสรุป อาคารสถานที่ หมายถึง โรงเรียนมีการจัดอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์ มีจำนวนเพียงพอ และมีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพใช้การได้เหมาะสมและเอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอนสิ่งซึ่งช่วยให้โรงเรียนดำเนินงานไปได้สิ่งซึ่งช่วยให้โรงเรียนดำเนินงานไปได้โดยสะดวกอาคารสถานที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเช่นเดียวกับบ้านเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนจึงควรที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับสำคัญของงาน

3.5.2 ความสำคัญของอาคารสถานที่

สุพัตร เลาะวิธิ (2541, หน้า 48) กล่าวถึงความสำคัญของอาคารสถานที่ไว้ว่า จะต้องคำนึงถึงการจัดสร้างและการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักจัดสรรส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งห้องเรียนให้สัมพันธ์กับผู้เรียน ทั้งนี้โดยการสร้างเสริมประสิทธิภาพที่ดีต่อการเรียนการสอนให้สามารถเป็นไปตามเป้าหมายตามประสงค์

วิจิตร วรุตบางกูร (2542, หน้า 61) ได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของอาคารสถานที่ดังนี้ 1) เป็นที่ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง 2) เป็นที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน 3) เป็นสื่อการเรียนที่ดียิ่งหนึ่ง 4) เป็นที่ประกอบกิจกรรมนอกห้องเรียนของนักเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือ จากการเรียนการสอน 5) เป็นที่ประกอบกิจกรรมการดำเนินงานบริหารโรงเรียนทุกงาน 6) มีส่วนในการกล่อมเกลาลักษณะนิสัยของ

นักเรียน ที่ให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี 7) มีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, หน้า 17) กล่าวว่า โรงเรียนต้องประกันคุณภาพมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมไว้ดังนี้ โรงเรียนมีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และความเป็นอยู่มีความร่มรื่นและปลอดภัยจากมลพิษจากสิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนกว้างขวาง สะอาด ร่มรื่น มีอาคารได้มาตรฐาน ห้องเรียนและมุมกิจกรรมเพียงพอ มีอาคารเอนกประสงค์ และสนามเด็กเล่น ส่วนรอบๆ บริเวณโรงเรียนบรรยากาศโปร่งใส ปลอดภัยจากมลพิษต่างๆ

แฮนเซน, และซิล (Hansen, & Childs, 1998, pp.14) กล่าวถึงการสร้างสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ให้มีชีวิตชีวา มีบริเวณสำหรับนักเรียนพักผ่อนหย่อนใจทั้งภายในและภายนอกอาคาร มีต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับตกแต่ง มองเห็นภายนอกอาคารร่มรื่น

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า อาคารสถานที่ มีความสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้ เป็นการให้ความสะดวกแก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมและพอใจในการประกอบกิจกรรมการเรียนเมื่ออาคารสถานที่เพียงพอ

3.5.3 ขอบข่ายของงานอาคารสถานที่

ภิญโญ สาธร (2540, หน้า 403) ได้อธิบายถึงขอบข่ายงานอาคารสถานที่ไว้ดังนี้ ประโยชน์ใช้สอย ดัดแปลงได้หลายอย่าง ขยายตัวได้สะดวก บรรยากาศเหมือนบ้าน ความสมบูรณ์ของอาคารสถานที่ บริการชุมชน

พนัส หันนาคินทร์ (2540, หน้า 53) ได้แบ่งขอบข่ายงานอาคารสถานที่ไว้ 4 ประการ คือ 1) การบำรุงรักษาให้อาคารสถานที่อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ 2) การใช้ประโยชน์จากตัวอาคารสถานที่ให้มากที่สุด 3) การตกแต่งบริเวณให้สวยงามกลมกลืนกัน 4) การจัดบริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, หน้า 17) กล่าวถึงขอบข่ายงานอาคารสถานที่นอกจากโรงเรียนจะมีอาคารเรียนอาคารประกอบแล้วโรงเรียนต้องประกันคุณภาพมาตรฐานด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมไว้ ดังนี้ โรงเรียนมีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และความเป็นอยู่มีความร่มรื่นและปลอดภัยจากมลพิษจากสิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนกว้างขวาง สะอาด ร่มรื่น มีอาคารเรียนได้มาตรฐาน ห้องเรียนและมุมกิจกรรมเพียงพอ มีอาคารเอนกประสงค์และสนามเด็กเล่น ส่วนรอบ ๆ บริเวณโรงเรียนบรรยากาศโปร่งใส ปลอดภัยจากมลพิษต่าง ๆ

อภิษณีย์ ยาชมพู่ (2546, หน้า 37) ได้จำแนกขอบข่ายของอาคารสถานที่ไว้ดังนี้ 1) การจัดสร้างอาคารสถานที่ อันรวมถึงการวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบ ให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่ 2) การใช้อาคารสถานที่ อันหมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้

อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด ต่อการเรียนการสอนโดยตรงต่อการเกิดการเรียนรู้ นอกห้องเรียนของนักเรียนและต่อชุมชน 3) การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่ง และซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิม หรือเพิ่มเติมเพื่อให้ประโยชน์ โดยคุ้มค่าที่สุด 4) การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไป เป็นการกำกับติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง 5) การประเมินผลการใช้อาคาร สถานที่ เป็นการดำเนินการประเมินผลการใช้เพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการ ดำเนินงานด้านนี้ ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผน ดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

อำรุง จันทวานิช (2547, หน้า 56-57) กล่าวว่า เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ของโรงเรียนให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดกลยุทธ์ ดำเนินการดังนี้ 1) เสริมสร้างความรู้และทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้กับครูทุกคนในโรงเรียน 2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียนให้มีความเข้าใจตรงกันและสนับสนุนแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการ 4) พัฒนาอาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียนให้มีความร่มรื่น สวยงาม และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 5) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมชมรม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) จัดเครือข่าย แหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

แมคเคลอकिन (Mcclurkin, 1984, p.4) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของอาคาร สถานที่ไว้ดังนี้ 1) สามารถดัดแปลงให้เข้ากับความต้องการทางการศึกษาได้ 2) มีความปลอดภัย 3) ถูกสุขลักษณะ 4) มีความสะดวกสบายและประหยัด 5) สามารถต่อเติมอาคารเรียนได้มากที่สุด 6) อาคารมีความคงทนถาวร

จากขอบข่ายด้านอาคารสถานที่ที่จะสรุปได้ดังนี้ 1) ทำเลที่ตั้งโรงเรียนดี ปราศจากมลภาวะ 2) มีอาคารเรียนมั่นคง กว้างขวาง ขนาดเหมาะสม 3) ห้องเรียนมีความ สะดวกสบาย ความอบอุ่น สะอาด สดใส ปลอดภัย มีแสงสว่างพอ มีเครื่องปรับอากาศ 4) มีบริการ ห้องสมุด ห้องพยาบาล และห้องจัดกิจกรรมต่างๆ 5) มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ โรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กในทุกด้าน 6) มีระบบรักษาความปลอดภัยในทุกด้าน อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน 7) มีห้องน้ำ ห้องส้วม ถูกสุขลักษณะ เพียงพอสำหรับเด็ก 8) มี โรงอาหารที่เป็นสัดส่วน ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานจากกรมอนามัย และสะอาดปลอดภัย 9) บริเวณ โรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด มีความปลอดภัย ประตูทางเข้า ทางออก มีเวลาเปิด ปิดชัดเจน 10) มีการใช้อาคารสถานที่ เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

3.6 ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน

3.6.1 ความหมายของชื่อเสียงของโรงเรียน

บุษบา หินเขาว์ (2544, หน้า 44) ได้กล่าวถึงความหมายของชื่อเสียงของโรงเรียน คือ ความประทับใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งหรืออาจเรียกว่า ภาพลักษณ์

พจณี รัตนมณี (2547, หน้า 25) กล่าวว่า ชื่อเสียงประวัติของโรงเรียน หมายถึง เกียรติที่โรงเรียนมี ความเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ความเชื่อมั่นเชื่อถือต่อโรงเรียน

พรรณเพ็ญแข อุดลยพันธ์ (2545, หน้า 30) ให้ความหมายว่า ความประทับใจ ซึ่งได้มาจากการได้มีความรู้และความเข้าใจในสิ่งนั้น หรือองค์กรนั้น

จักกภพ ไทยมณี (2549, หน้า 75) ให้ความหมายว่า ความเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ความเป็นที่ประทับใจในโรงเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (พจนานุกรมออนไลน์, 2550, มกราคม 29) ให้ความหมายว่า ชื่อเสียงคือเกียรติยศ ประวัติที่ได้รับการสรรเสริญประวัติที่เลื่องลือ

จากความหมายของความมีชื่อเสียงของโรงเรียนพอจะสรุปว่าชื่อเสียงของโรงเรียนจะต้องเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เป็นที่รู้จัก ความประทับใจจนเป็นที่เลื่องลือทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส การยอมรับของสังคมและผู้ปกครอง

3.6.2 ความสำคัญของชื่อเสียงของโรงเรียน

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2541, หน้า 17) ได้เห็นความสำคัญของโรงเรียนที่มีชื่อเสียงว่าจะต้องมี “มิติแห่งคุณภาพ” ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) มีความสามารถในการจัดการศึกษา โรงเรียนมีความสามารถที่จะจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่มุ่งหวังและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) โรงเรียนมีลักษณะพิเศษ เป็นลักษณะที่โรงเรียนจัดขึ้นเพิ่มเติมจากการจัดการศึกษาปกติ เช่น มีบริเวณสะอาดร่มรื่น สื่อการสอนทันสมัย การจัดการหลักสูตรท้องถิ่น 3) บุคลากรเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ ทั้งผู้บริหารเป็นที่เชื่อถือได้ว่ามีการบริหารจัดการที่ดี มีภาวะผู้นำ ครูทำหน้าที่ในการสอนเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ เป็นครูมืออาชีพ 4) โรงเรียนสามารถทำตามที่ได้ตกลงไว้กับผู้เรียนหรือผู้ปกครอง 5) โรงเรียนใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพ อาคารสถานที่มั่นคง ทนทาน สามารถใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มตามศักยภาพ เหมาะสมกับวัย สะดวกและปลอดภัย 6) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมบริการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน 7) โรงเรียนจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีสุนทรียภาพ 8) มีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ ผู้รับบริการ / หน่วยงานยอมรับในคุณภาพของโรงเรียน

สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2542, หน้า 45) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพจะต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องมีความมั่นคง มีความมุ่งหวัง

ใช้วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเป็นมืออาชีพในระดับแนวหน้า ส่งเสริมให้ผู้เรียนนับถือตนเอง และส่งเสริมความรับผิดชอบตามตำแหน่ง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน และใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน

จุฬารัตน์ ประจงพงศ์พันธุ์ (2546, หน้า 15) ซึ่งกล่าวว่า ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่ตัดสินใจส่งบุตรหลานของตนเองเข้าศึกษา ณ โรงเรียนที่มีชื่อเสียงต่างๆ เช่น โรงเรียนที่ได้รับรางวัลคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนที่ดีเยี่ยม ได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมดีเด่น หรือโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO ต่างๆ เพราะผู้ปกครองเชื่อมั่นว่า โรงเรียนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวเหมาะสมที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาหาความรู้และจะเกิดการพัฒนาการที่ดี

ณมาตร เปี่ยมสุวรรณ (2546, หน้า 49) กล่าวว่า ชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่ผู้ปกครอง และนักเรียนมุ่งหวัง เพราะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงถึงคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนและนักเรียน จึงนำมาซึ่งชื่อเสียงของโรงเรียน โรงเรียนใดก็ตามที่มีศิษย์เก่าประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ในสังคมย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้ปกครองเชื่อมั่นต่อคุณภาพมาตรฐานในการจัดการศึกษา และมีศรัทธาที่จะนำบุตรหลานมาศึกษาในโรงเรียนนั้น

วอลเบิร์ก (Walberg, 1984) ศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้พัฒนาทั้งความรู้ และความประพฤติ จัดเป็นผลผลิตตัวอย่างหนึ่งของโรงเรียนที่เป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพของโรงเรียนในการบริหารวิชาการ โดยอาศัยจากนักเรียนที่สอบเข้ามหาวิทยาลัย ตลอดจนนักเรียนทำชื่อเสียงด้านวิชาการ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้ปกครอง

สรุปความสำคัญชื่อเสียงของโรงเรียน จะต้องเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่โรงเรียน ต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย มีการใช้การประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อเป็นสื่อกลางหรือใช้ข้อมูลกับองค์กรภายนอกเห็นความมีชื่อเสียงของโรงเรียน เป็นที่ยอมรับจากบุคคลทั่วไป

3.6.3 ขอบข่ายด้านชื่อเสียงของโรงเรียน

อภิญา พันธุ์สุวรรณ (2548, หน้า 18) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีชื่อเสียงเกียรติประวัติที่ดี เป็นที่ยอมรับกันว่ามีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี มีศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในสังคมอยู่มากมาย มีอัตราการสอบเข้าเรียนต่อในอัตราที่สูง ซึ่งผู้ปกครองมองเห็นได้ว่าเมื่อลูกก้าวเข้าไปเป็นนักเรียนก็จะสามารถการันตีความสำเร็จของลูกที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งสิ่งที่คงความมีชื่อเสียงไว้ได้ก็คือ ความเข้มงวดด้านวิชาการและกิจกรรมพิเศษต่างๆ

ปารวี ไพบูลย์ยิ่ง (2549, หน้า 5) กล่าวว่า ในปัจจุบันผู้ปกครองนิยมส่งลูกเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ดีด้วยเหตุผลหลายประการ คือ 1) ภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษา และความสำเร็จของบุตรหลาน 2) เพื่อให้บุตรหลานได้เรียนกับเพื่อนที่มีฐานะทางสังคม 3) มีประสบการณ์ตรง คือ พ่อแม่ผู้ปกครองสำเร็จจากโรงเรียนนั้นและประสบความสำเร็จ

จ๊กกภพ ไทยมณี (2549, หน้า 76-77) กล่าวว่า ชื่อเสียงโรงเรียน หมายถึง ความประทับใจของผู้ปกครองที่มีต่อความสำเร็จ เกียรติประวัติ รางวัลของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านต่าง ๆ เป็นที่รู้จัก 2) นักเรียนและโรงเรียนได้รับรางวัลทางการศึกษา 3) นักเรียนสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนระดับสูงที่มีชื่อเสียงได้ และ 4) ศิษย์เก่าประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จัก

สรุปได้ว่าขอบข่ายด้านชื่อเสียงของโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองได้ตัดสินใจเลือกโรงเรียนที่เห็นว่าดีที่สุดในปัจจุบันได้เข้าเรียน มีดังนี้ 1) นักเรียนจบการศึกษาสามารถเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในชั้นที่สูงขึ้นได้ 2) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของโรงเรียนให้สังคมรับรู้ 3) โรงเรียนมีผู้บริหารและครูอาจารย์ได้รับรางวัล ประกาศเกียรติคุณต่างๆ มากมาย 4) ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ 5) โรงเรียนมีศิษย์เก่าที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน 6) โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านวิชาการ สามารถพัฒนาความสามารถทางวิชาการให้กับนักเรียนอย่างเข้มแข็ง 7) โรงเรียนเคยได้รับรางวัลทางการศึกษา เช่น รางวัลโรงเรียนพระราชทาน 8) นักเรียนสามารถชนะเลิศในการแข่งขันทักษะวิชาการ 9) เป็นโรงเรียนที่สังคมยอมรับอย่างกว้างขวางว่าจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุพัตร เลาะวิธิ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนของเอกชน ระดับประถมศึกษาในชุมชนแออัด เขตธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีเหตุผลในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน เพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้านมากที่สุด รองลงมาเพราะครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนและสอนดีและโรงเรียนให้การอบรมนักเรียนดี

กาญจนารัตติ ไกรกุล (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปกครองนิยมความเป็นเลิศในวิชาคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมและส่งเสริมความสามารถพิเศษตามความถนัด และความสนใจ จัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนโดยพิจารณาจากผลการเรียนมีการให้การบ้านและตรวจการบ้านทุกครั้ง 2) ผู้ปกครองนิยมโรงเรียนใกล้บ้าน และมีชื่อเสียงด้านการเอาใจใส่นักเรียนดีมาก นักเรียนมีทักษะด้านการอ่าน เขียน และพูด ได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล มีการจัดบริการอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ มีการให้ทุนการศึกษา ครูเอาใจใส่เด็กทุกคนและอาศัยคำบอกเล่าจากบุคคลต่าง ๆ เช่น ญาติ เพื่อน คนรู้จัก ในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน

พิชญา ลืมเกียรติไพรัตน์ (2541, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้ปกครอง แต่การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอรธินา ผลการวิจัยพบว่าเป็นการเตรียมพร้อมทางด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ควบคู่ไปกับการอ่านออกเขียนได้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดในลักษณะที่ให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นเหมาะสมกับวัย สื่อที่ทางโรงเรียนจัดสอนถือว่าดีแล้ว ด้านการติดตามประเมินพัฒนาการเด็ก ควรประเมินด้วยการสังเกต สนทนา การสะสมผลงานและการทดสอบด้วยวาจามากกว่าการประเมินด้วยแบบฝึกหัด ด้านบุคลากรอยู่ในระดับดีและด้านความปลอดภัยโรงเรียนจัดเวรครูเวรประตู ครูสนามจัดได้เหมาะสม อาคารสถานที่มีความแข็งแรง อากาศถ่ายเทและแสงสว่างเพียงพอ

พัชราภรณ์ รุ่งวิทยา (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวัง ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนศิริศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนสามารถ อ่าน คิดคำนวณคล่อง โดยมุ่งเน้นวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ ด้านการจัดบริการเรื่องสุขภาพอนามัยนักเรียน อาหารกลางวันถูกหลักอนามัย

สุรสิทธิ์ แก้วใจ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านวิชาการ ได้แก่ โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียนมีบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย จัดครูเวรรับ-ส่งนักเรียน เข้า-ออกจากโรงเรียน 3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของครู ได้แก่ โรงเรียนที่ผู้บริหารมีบุคลิกดีมีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนและครูมีความรู้ ความสามารถในการสอน มีความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ปัจจัยด้านธรรมเนียมการเรียน ได้แก่ โรงเรียนยินยอมให้ผู้ปกครองผ่อนชำระค่าเล่าเรียนได้ 5) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ได้แก่ โรงเรียนจัดให้มีบริการด้านสุขภาพอนามัย เช่น มีแพทย์ พยาบาลตรวจสุขภาพของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 6) ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีนักเรียนที่จบการศึกษาสามารถสอบเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้ 7) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โรงเรียนที่จัดทำเอกสาร วารสารแผ่นพับ สิ่งพิมพ์เผยแพร่กิจการและการดำเนินงานของโรงเรียน 8) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ โรงเรียนที่ผู้ปกครองสามารถเยี่ยมบุตรหรือขอพบครูได้ตลอดเวลาทำการของโรงเรียน 9) ปัจจัยด้านระยะทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ใกล้บ้าน 10) ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ได้แก่ รายได้ของครอบครัวเพียงพอกับค่าธรรมเนียมและค่าเล่าเรียนที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชน

สุดารัตน์ แซ่ซี้ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย

พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังในเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน มุ่งพัฒนาให้เด็กมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมเมื่อศึกษาต่อไปในระดับประถมศึกษา ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ทำให้เด็กเกิดความรักและไว้วางใจมากที่สุด สื่อการเรียนการสอนมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเหมาะสมกับเด็กอนุบาล ห้องเรียนมีการระบายอากาศและมีแสงสว่างเพียงพอ ครูต้องแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองทราบสม่ำเสมอและมีการเอาใจใส่ความปลอดภัยในการรับส่งนักเรียน

พิชญา ลิ้มเกียรติไพรัตน์ (2542, หน้า 57) ได้ศึกษาทัศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอณิชา กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้โรงเรียนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาและค่าเทอมมีความเหมาะสมกับรายได้ของผู้ปกครอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียนเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก โดยมุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีระเบียบวินัย รู้จักรับผิดชอบ มีสภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สามารถเข้าใจและปฏิบัติตามคำสั่งได้ ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้เด็กมีความพร้อม ที่จะเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ ขณะเดียวกันโรงเรียนจะต้องจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้สวยงาม สะอาดถูกสุขลักษณะและปลอดภัย บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และให้ความอบอุ่นแก่เด็ก อาหารมีคุณค่าทางโภชนาการ มีเครื่องเล่นพอเพียงเหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

ธรณิศวรร จิตขวัญ (2542, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครองโรงเรียนประถมศึกษาต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำแนกตามรายได้ของครอบครัวปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน

อริญชัย เปียทอง (2542, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตดอนเมือง พบว่า ผู้ปกครองคาดหวังด้านวิชาการเป็นลำดับแรก เพื่อให้ให้นักเรียนความรู้โดยเน้นให้เด็กมีมารยาท มีคุณธรรมจริยธรรมดี ส่งเสริมในวิชาคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ

วิโรจน์ มุอำหมี (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านโรงเรียนที่ดี ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนในการรับส่งนักเรียนเป็นเส้นทางผ่านของผู้ปกครอง มีการจัดสถานที่ภายในโรงเรียนเป็นสัดส่วนถูกสุขลักษณะ 2) ด้านวิชาการ ได้แก่ โรงเรียนเปิดสอน

ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่เป็นภาระของผู้ปกครองในการหาที่เรียนใหม่ให้กับบุตรหลาน นอกจากนี้โรงเรียนมีกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นผู้นำให้นักเรียนกล้าแสดงออก และโรงเรียนมีการรายงานผลความก้าวหน้าเรื่องการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

3) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ได้แก่ จำนวนห้องปฏิบัติการ ห้องเรียนเพียงพอ ปลอดภัย ไม่มีเสียงรบกวน โอ้อ่างและทันสมัย 4) ด้านบริการ ได้แก่ การปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบต่อการใช้และรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนมีการจัดการดูแลเรื่องความปลอดภัยให้กับนักเรียน โดยจัดพยาบาลไว้บริการตลอดเวลาทำการ จัดให้มีครูเวรและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด 5) ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน บุคคลในวงสังคมและการเมืองให้การยอมรับ 6) ด้านตัวครู ได้แก่ คุณวุฒิและประสบการณ์ของครู วิทยุที่สอนในแต่ละระดับชั้น ตลอดจนความเหมาะสมในเรื่องของการแต่งกาย บุคลิกภาพของครูชานและครูหญิง 7) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การที่โรงเรียนให้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมของโรงเรียน ผ่านทางสื่อมวลชนและนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

นัยนา ยิ่งสกุล (2545, หน้า 74-75) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดสถานบริบาลเด็กก่อนวัยเรียนของเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคาดหวังให้อาหารและเครื่องดื่มสะอาด ปลอดภัย มีคุณค่าครบถ้วน (5 หมู่) ตามหลักโภชนาการสำหรับสุขอนามัยและความปลอดภัยนั้นควรฝึกให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีตามวิถีจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็กและมีการวางระบบการรักษาความปลอดภัยภายในโรงเรียน

ประคุณ บริพันธ์ทวีพันธ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตพื้นที่สทวิทยาเขตบรมราชชนนี 1 กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครองของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่สทวิทยาเขตบรมราชชนนี 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการตัดสินใจทั้ง 4 ด้านในภาพรวมอยู่ในระดับการตัดสินใจมากและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณภาพของโรงเรียน มีระดับการตัดสินใจมาก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนักเรียนและอาชีพที่แตกต่างกัน แต่ในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตพื้นที่สทวิทยาเขตบรมราชชนนี 1 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันและการศึกษาที่ต่างกัน จะมีความคิดเห็นและทัศนคติในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตพื้นที่สทวิทยาเขตบรมราชชนนี 1 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

ณมาต เปี่ยมสุวรรณ (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยของผู้ปกครองในการตัดสินใจ ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเปี่ยมสุวรรณวิทยา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเปี่ยมสุวรรณวิทยา จำนวน 385 คน

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น มิได้มาจากการจัด การเรียนการสอนที่ดีเพียงอย่างเดียว แต่มองถึงความสะดวกสบายที่บุตรหลานจะได้รับมากขึ้นความปลอดภัยในการอยู่ในโรงเรียนบริการที่ผู้ปกครองได้รับทัศนคติของผู้ปกครองยุคใหม่เปลี่ยนแปลงไปมาก โรงเรียนจึงต้องไม่หยุดในการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน เพื่อเป็นโรงเรียน ที่ผู้ปกครองให้การยอมรับอย่างแท้จริง

บุษกร กรพิทักษ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน โรงเรียนกรพิทักษ์ศึกษา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนกรพิทักษ์ศึกษา ปีการศึกษา 2545 จำนวน 716 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้บุตรหลาน โดยให้ความสำคัญในเรื่องอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก โรงเรียนมีความสะอาด มีระเบียบวินัย มีบรรยากาศความอบอุ่น และมีความปลอดภัย นักเรียน มีความสุขที่จะมาเรียนโดยไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ มีความเหมาะสม ไม่แพงเกินไป ทั้งมี สิ่งอำนวยความสะดวกและมีบริการต่าง ๆ สำหรับนักเรียนและผู้ปกครอง บุคลากรของโรงเรียนมีอัธยาศัยและเป็นมิตรต่อทุก ๆ คน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อีริคสัน, และคาร์มิน (Erickson, & Kamin, 1980, p.1520-A) ได้ทำวิจัยเรื่องทำไมผู้ปกครองจึงส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ ทั้ง 2 ครั้ง ของอีริคสันที่รวมกันกับคาร์มินในปี 1980 และครั้งที่ 2 ในปี 1984 นั้น นับได้ว่าเป็นผลงานการวิจัยที่ครอบคลุมข้อปลีกย่อยมากที่สุดเท่าที่ปรากฏในเรื่องการเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง ในการค้นคว้าทั้ง 2 ครั้ง อีริคสันและคณะ ได้ทำการศึกษาในแคว้นบริติช โคลัมเบีย แคนาดา และสหรัฐอเมริกา เฉพาะผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งที่น่าสนใจพิเศษ คือ เรื่องความแตกต่างในเรื่อง การชอบโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่มากที่สุด (ร้อยละ 48.5) เหตุผลรองลงมา คือ คุณภาพด้านวิชาการ (ร้อยละ 39.6) ศาสนาหรือด้านจิตใจ (ร้อยละ 35.1) สำหรับผู้ปกครองที่ชอบโรงเรียนของรัฐนั้น เหตุผล คือ สะดวก ใกล้บ้าน (ร้อยละ 29.9) ค่าใช้จ่ายต่ำ (ร้อยละ 19.3) และคุณภาพทางวิชาการ (ร้อยละ 15.5)

จอยส์ (Joyce, 1992, pp.35-40A) ได้วิจัยหาเหตุผลของผู้ปกครองที่เลือกโรงเรียนชั้นประถมศึกษาของรัฐระหว่าง 2 รัฐ โดยกลุ่มผู้ปกครอง 2 กลุ่มของโรงเรียนสแตนเบนวิลล์ ในรัฐโอไฮโอและโรงเรียนเซนต์พอล ในรัฐมินเนโซตา (Stenbenville Public in Ohio & St. Paul Public School in Minnesota) สรุปความเห็นที่เหมือนกันมากในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาให้แก่บุตรหลาน 8 ข้อดังนี้ 1) คุณภาพของครู 2) ระเบียบของโรงเรียน 3) วินัยของโรงเรียน 4) หลักสูตรพิเศษ 5) จริยธรรมของครู 6) การประเมินความสามารถของครู 7) ความรับผิดชอบของโรงเรียน 8) มีแนวการสอนหลากหลาย

ผลของการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนต่าง ๆ มีความคิดที่หลากหลาย

กันออกไปและแตกต่างกันออกไป พอจะสรุปได้ว่า ด้านวิชาการ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาสติปัญญา ควบคู่กับคุณธรรม เลือกโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านเพื่อความสะดวกในการเดินทางรับส่งนักเรียนและความเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ตลอดถึงตัวครูที่มีคุณวุฒิ ประสิทธิภาพของครู และบุคลิกภาพที่เหมาะสม รวมถึงการจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและความปลอดภัยของนักเรียน